

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2015

Rose Sirviö

NUOTIT KIRJASTOSTA VAI VERKOSTA

- kirjaston asiakkaan näkökulma

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2015 | Sivumäärä 57

Ohjaaja Olli Mäkinen

Rose Sirviö

NUOTIT KIRJASTOSTA VAI VERKOSTA – KIRJASTON ASIAKKAAN NÄKÖKULMA

Opinnäytetyössä tutkitaan kirjaston asiakkaiden nuottien hankintatapoja keskittyen otsikon kysymykseen "nuotit kirjastosta vai verkosta". Opinnäytetyö kartoittaa myös laajemmin nuotteja ja partituureja käyttävien ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä. Musiikki taidemuotona on moneen suuntaan aukeava, monia eri ammattikuntia työllistävä. Tutkimuksen on tilannut Sellon kirjasto Espoossa. Se on kehittämistutkimus, jonka tulosten avulla voidaan kehittää Sellon ja muiden musiikkikirjastojen nuotteihin liittyvää toimintaa. Tutkimuksessa on laadullinen tutkimusote ja myös määrällinen osio. Teoriaosuuteen kuuluu lyhyt musiikkikirjastohistoria-osuus sekä laajemmat selvitykset fyysisistä nuoteista kirjaston aineistona sekä e-nuoteista. Empiirisessä osassa on teemahaastateltu yhteensä 20 Sellon ja Tapiolan kirjastojen musiikkiosastojen asiakasta. Asiakaskyselyn mukaan kirjasto on vielä niukasti eli 3 prosenttia verkkoa edellä suosituimpana paikkana etsiä ja hankkia nuotteja tai partituureja. Erilaisilla asiakkailla on erilaisia nuottien käyttötapoja ja -tarpeita; eri formaatilla on etunsa ja puutteensa.

Asiantuntijahaastattelut ovat tärkeitä, koska painettua tai verkkoaineistoa ei paljoa löydy. Alue on vähän tutkittu ja nopeassa muutoksen tilassa. Ryhmäasiantuntijahaastattelussa oli mukana kolme asiantuntijaa nuottien kustannus- ja tiedonhakunäkökulmista. Kahdeksan asiantuntijaa vastasi avoimeen teemahaastattelulomakkeeseen, kukin omasta näkökulmastaan. Kaupalliset toimijat vastasivat, ettei e-nuotti pysty korvaamaan fyysisiä nuotteja, etenkin ns. urtext-editioita, joita musiikin opiskelijat ja ammattilaiset käyttävät. Kirjastojen ja oppilaitosten kirjastojen edustajat vastasivat, että ammattilaiset siirtyvät ajan myötä soittamaan digitaalisiin ympäristöihin, harrastajat harvemmin. E-nuotit ja fyysiset nuotit elävät vielä pitkään rinnakkaiseloa täydentäen toisiaan.

Opinnäytetyön aikaan kirjasto-, kauppa- ja kustannusala digitalisoituvat vauhdilla. Murrosvaiheen alalla aiheuttaa aineistojen digitaalisen jakelun lisääntyminen. Nuottien digitalisoituminen on ollut muita aineistoja hitaampaa. Suojauskäytännöt ovat vielä auki, monet erilaiset nuotinosohjelmat sekä yhteisen standardin ja päätöksen puuttuminen pääasiallisesta jakelutavasta hidastavat kehitystä. Graafinen nuottikuva on haasteellinen digitoida ja vaatii erityiset näytöt. Tällä hetkellä fyysiset nuotit ovat vielä monessa tarkoituksessa hyvin tarpeellisia. Ainakin 20 - 40 vuotta vielä jotkut ihmisryhmät käyttävät niitä; mitään takarajaa ei voi käytölle asettaa. Kaikkeaa nuottimateriaalia ei saa milloinkaan nettiin; eivätkä kaikki sitä voi tai halua sieltä käyttää.

Tekijänoikeuslaki määrää alan käytäntöjä. Nyt varsinkin uusi populaarimusiikki on laajasti tekijänoikeuden suojaamaa. Klassista vanhempaa, osin maksullista, löytyy netistä jo paljon; jos se sieltä löydetään. Tilanteet voivat muuttua nopeastikin. Asiakkaiden käyttäytyminen, digitaalisten nuottien saatavuus ja markkinat, oppilaitosten ja musiikkikirjastojen resurssit sekä tärkeimpinä tekijänoikeus ja e-nuottien julkaisutekniikkaan liittyvät ratkaisut vaikuttavat kaikki siihen, millaisiksi e-nuottien ja e-parituuriin saatavuus ja hinnat tulevaisuudessa muodostuvat.

ASIASANAT:

musiikkikirjastot, musiikki, yleiset kirjastot, verkkopalvelut, verkkotietopalvelut, nuotit, partituurit, digitaaliset nuotit, e-nuotit, kokoelmatyö, asiakaslähtöisyys, kehittämistutkimus, tekijänoikeus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Library and Information Service

2015 | Total number of pages 57

Instructor: Olli Mäkinen

Rose Sirviö

SHEET MUSIC FROM THE LIBRARY OR FROM THE INTERNET –THE LIBRARY CUSTOMER POINT OF VIEW

This thesis examines library customer's acquisition habits concentrating on theme "Sheet music library or sheet music online". Music as an art form is unique. This is a development study that has been commissioned by Sello Library in Espoo. The results will help to develop the library's and also other libraries' activities and operations. Musical notes, acquisition, supply and information service belong to them.

The research is qualitative. In the study, the lending statistics of the libraries Sello and Tapiola have been used. In the empirical part of the thesis, twenty library customers of Sello and Tapiola have been interviewed. According to the results of the qualitative theme interview and a semi structured questionnaire the library is still 3 percent popular than the Internet concerning the acquisition of sheet music and scores.

The theoretical part includes a brief overview of the history of the music library operation, a more extensive study of physical notes' possibilities and challenges library material as well as those of e-notes online or printed information not available in this field. Therefore, expert interviews in this study had a high significance. Change is continuous and the field is little explored. In addition, I sent open theme interview forms to eight music experts, each of whom answered the questions from their own perspective. I also made a group interview for three experts regarding the cost of notes and music information.

Commercial operators were of the opinion that e-notes will not be able to replace physical sheet music, particularly concerning urtext-editions, which are used by music professionals and students. Physical notes and e-notes live for a long time in parallel and they will complete each other. A transition period is under way due to digitalization. It is caused by the increase of digital material. Finding a common standard and the main distribution channel slow down the digitalization of music scores.

Security practices have not been considered sufficiently. Graphic notation is difficult to digitalize. Some groups use physical sheet music as long as they are available. New popular music has been extensively protected by copyright. A lot of older classical music can be found online, especially if one is willing to pay for it. Customer behavior, the availability of digital sheet music, the market, schools and music libraries, resources, copyright and technologies for e-publishing music scores affect how the price and availability of e-notes and e-scores will develop in the future.

KEYWORDS:

music libraries, music, public libraries, online services online information services, sheet music, digital sheet music, e-notes, customer orientation, collection development, development research, copyright.

SISÄLTÖ

SANASTO	6
1 JOHDANTO	7
2 HISTORIAALINEN KATSAUS MUSIIKKIKIRJASTOTOIMINTAAN	10
3 NUOTIT KIRJASTOSTA	12
3.1 Nuotit kirjaston aineistona	12
3.2 Nuottien ja partituurien hankinta kirjastoon	15
3.3 Nuottikokoelman hoitaminen kirjastossa	17
3.4 Tilastoja Sellon ja Tapiolan kirjastojen kokoelmasta ja lainauksesta	19
4 NUOTIT VERKOSTA	24
4.1 Kirjasto vai verkko?	24
4.2 Linkkilistoja ja nuottisivustoja verkossa	25
4.3 Nuotinnosohjelmista ja nuotinnosformaateista	27
4.4 Tekijänoikeutta, sovelluksia ja nuottisivustojen ylläpitäjiä	27
4.5 Kalliit kaupalliset e-nuotit vaativat HD-näytöt	29
5 TEKIJÄNOIKEUSKYSYMYKSIÄ	30
6 TUTKIMUSONGELMA JA -MENETELMÄT	31
7 ASIAKASKYSELY SELLOIN JA TAPIOLAN KIRJASTOSSA	33
7.1 Asiakaskyselyn toteuttaminen	34
7.2 Asiakaskyselyn tuloksia	34
7.3 Asiakaskyselyn tuloksien analysointia ja vertailua	40

8 ASiantuntijahaastattelut	41
8.1 Asiantuntijahaastattelujen toteuttaminen	41
8.2 Asiantuntijahaastattelujen tuloksia	43
9 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	46
9.1 Kehittämisideoita kirjastojen nuottipalveluun	49
9.2 Jatkotutkimusaihe-ehdotuksia	51
LÄHTEET	53

LIITTEET

Liite 1. Asiakaskysely-lomake kirjastojen asiakkaille	56
Liite 2. Asiantuntijahaastattelu-lomake	57

KUVIOT

Kuvio 1. Nuotit, kokoelmat	20
Kuvio 2. Nuotit, kokonaiskierto	21
Kuvio 3. Nuotit, kierto 2013	22
Kuvio 4. Nuotit, kierto 1.1.2014 – 31.10.2014	23
Kuvio 5. Ikäryhmä	34
Kuvio 6. Sosiaalinen asema	35
Kuvio 7. Nuottien hankintakanavat	36
Kuvio 8. Millaisia nuotteja?	38

SANASTO

HD näyttö	Enemmän pikseleitä eli kuvapisteitä ruudulla, liukuvampi videokuva ja enemmän energisiä, sointuvia värejä.
IMSLP/Petrucci	Laaja, käyttäjälleen ilmainen, tekijänoikeusvapaata klassista musiikkia sisältävä wiki-pohjainen nuotti- ja partituurisivusto
Nuotinosohjelma	Tietokoneeseen tai mobiililaitteeseen liitettävä erillinen ohjelma, jonka avulla kuunnellaan, luetaan, kirjoitetaan, muokataan tai tulostetaan nuotteja
Partituuri	Nuotti, joka sisältää moniäänisen sävellyksen kaikki soitin- ja vokaaliosuudet
Soitinnus	Taidemusiikissa käytettävä termi, joka tarkoittaa sävellyksen äänten jakamista eri soittimille
Transponoitavuus	Sävelkorkeuden muutettavuus
Urtext-editio	Urtext-editio viittaa säveltäjän alkuperäiseen tekstiin, jota ei ole toimituksellisesti käsitelty. Urtext-editiot ovat sellaisia, miltä säveltäjä on halunnut niiden näyttävän.

Motto: "Music is a more potent instrument than any other for education, because rhythm and harmony find their way into the inward places of the soul."
- Platon

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö Nuotit kirjastosta vai verkosta – asiakkaan näkökulma käsittelee ajankohtaista ja mielenkiintoista aihetta aineistojen digitalisoituminen ja digitaalinen jakelu kirjasto- ja kustannusaloilla. Työni kohteena on musiikkikirjastotyö, kohdekirjastoina ovat Sellon ja Tapiolan kirjastot Espoossa. Formaattiksi musiikkikirjastojen monista aineistolajeista on valittu nuotit ja digitaaliset nuotit. Näkökulmana työssä on asiakkaan nuottitarpeet sekä niiden täyttyminen nykyisessä, alan monia toimijoita haastavassa, formaattien murrosvaiheessa.

Päädyin tähän aiheeseen pitkän ja moniulotteisen musiikkikirjastotyökokemukseni, suuren kiinnostukseni ja rakkauteni musiikin eri ilmenemismuotoihin sekä oman elin-ikäisen soitto- ja lauluharrastukseni myötä. Sain työni alkuvaiheessa joitakin neuvoja ja sen myöhemmissäkin vaiheissa hyviä vinkkejä musiikkikirjastoväen ansioituneilta työntekijöiltä. Myös kontaktini muihin musiikki-ihmisiin auttoivat työssäni eteenpäin. Elämme visuaalisemmassa ja immateriaalisemmassa yhteiskunnassa kuin ennen. Tutkimustyön viitekehyksiä ovat fyysiset ja digitaaliset nuotit sekä partituurit, kokoelmanhoito, asiakastyytyväisyys, musiikkikirjastotyö ja sen kehittäminen. Sellon kirjaston aluejohtaja Oili Sivula sekä kirjaston musiikkiosaston palvelupäällikkö Heikki Koskinen ovat tilanneet tämän opinnäytetyön.

Nuotit ja partituurit aineistolajina kirjastoissa ovat verraten vähän tutkittu aihe. Ne ovat musiikkikirjastoissa perusaineistoa, musiikin käsikirjoitusta. Nuoteista löytyy ulottuvuuksia huomioitavaksi yhtä paljon kuin musiikista: sävelkorkeus, soitinnus, sovitus, vaikeusaste, transponoiminen, mahdollisuus erilaisiin tulkitoihin, teoksen kuuntelu liitteenä olevan äänitteen avulla, teoksen tai sen osan päivittäminen; myös nuotin tulostamisen mahdollisuus. (Sibelius Akatemia 2014b.) Nuotit verkosta, näkökulmana kirjaston asiakas, on vielä vähän kartoitettu ja tutkittu alue. Kirjastojen musiikkiosastojen työntekijöitten ympäri Suomea olisi syytä ottaa tämä kiinnostava ja tärkeä aihealue haltuunsa. Osa kirjastojen asiakkaista on sen jo tehnyt; kirjaston pitäisi pysyä ajan hermolla. Tekijänoikeu-

det vaikuttavat nuottien saatavuuteen verkosta paljon. Ne ovat haastavampia ja hitaammin digitoitavia kuin kirjat ja äänitteet. (Poroila 2012.)

Niiden monipuolinen löytäminen sieltä sekä niiden monien ulottuvuuksien hyödyntäminen on pitkälle ehtineen harrastajan tai asiantuntijan työtä. E-nuottien haku- ja nuotinosohjelmistoissa sekä formaatti- ja alustakysymyksissä on vielä paljon puutteita ja ristiriitaisuuksia. Ohjeistus ja hakutulokset ovat epätarkkoja ja käyttöliittymät voivat olla turhan monimutkaisia. Kirjastonhoitaja Lea Tastula Metson kirjaston musiikkiosastolta Tampereelta kertoi asiantuntevia huomioita taustatiedoksi opinnäytetyöhöni e-nuottien käyttökokemuksista. Hän kertoi sähköpostissaan 27.11.2014 vastauksena kysymyksiini seuraavista asioista: Nuotinosohjelmat toimivat kukin tavallaan ja yhteensopivuusongelmia ohjelmien ja aineistojen kanssa esiintyy paljon. Myös monet musiikkikirjaston työntekijät kokevat epävarmuutta etsiessään e-nuotteja asiakkaalle. Voidaan kysyä, onko vika tietokannassa, hakuohjelmassa vai missä muualla, kun tiedonhaun tulokset ovat kovin epämääräisiä. Vääriä ja puutteellisia tuloksia löytyy useita sivuja, mutta se oikea nuotti pysyy piilossa verkon kätköissä; jos sitä sieltä ensinkään löytyy.

Kaupalliset nuottien tarjoajat verkossa tuovat lisähaasteita niiden käyttäjille. Myös niiden käyttöliittymät ja tiedonhaku voivat olla kehittymättömiä ja ei-asiakasystävällisiä. Monista verkon sekä ilmaisista että maksullisista verkko-osoitteista on mahdotonta tietää, kuka niitä hallinnoi ja ylläpitää. Maksullisuus sinänsä on miinusta verrattuna kirjastojen ilmaiseen palveluun. (Tolonen 2014.) Tekijänoikeusvapaata nuottimateriaalia verkosta on saatavissa jo useammista paikoista. Klassista musiikkia on tarjolla verkossa melko paljon, koska suuri osa siitä on jo vapautunut tekijänoikeuden piiristä. Barokin aikakaudesta romantiikan aikaan löytyy paljon erilaisia soolonuotteja sekä nuotteja erilaisille kokoonpanoille. Uutta musiikkia on saatavana vähemmän, varsinkaan uutta populaarimusiikkia verkosta ei vielä löydy.

Aiheesta nuotit verkosta ei ole saatavissa kirjatietoa eikä kovin paljon lehtiartikleitakaan. Verkkolähteet ja 2000-luvun lehti- ja kausijulkaisuartikkelit ovat tärkeitä tiedonlähteitä työssäni. Siksi tässä opinnäytetyössä on etsitty valaistusta

aiheeseen itse tehtyjen tiedonhakujen lisäksi myös monilla eri asiantuntijahaastatteluilla. Asiaan perehtyneet ja käytännön työssään verkkonuotteja verkosta etsineet, tutkineet ja käyttäneet alan asiantuntijat ovat parhaiten perillä tämän hetken tilanteesta alalla. Tilanteet muuttuvat nopeasti digitaalisen aallon edessä erilaisten aineistojen parissa. Kaupalliset nuottipalvelujen tarjoajat verkossa ovat useimmiten kiinnostuneempia omasta taloudellisesta tuloksestaan kuin asiakkaan nuottitarpeista. Näitä toimijoita kannattaa kuitenkin ja seurata. Niitä saattaa olla tulossa kilpailevaa toimintaa kirjastojen nuottipalveluille tulevaisuudessa yhä enemmän. (Poroila 2011a.)

Tutkimusongelma on asiakkaiden nuottien löytäminen ja hankkiminen nykyisessä tilanteessa, jossa vallitsee monenlaista ilmapiiriä, mielipidettä ja resursointia nuottien asemaan kirjastossa. Työssä kartoitetaan verkon e-nuottipalveluja. Asiakasnäkökulman saamiseksi tutkimukseen tehdään asiakaskysely nuottikoelmien käyttäjille Sellon ja Tapiolan kirjastoissa. Opinnäytetyön tarkoitus on etsiä vastusta työni nimessä esiintyvään kysymykseen: kuinka paljon kirjastojen musiikkiosastot palvelevat nuotteja tarvitsevia asiakkaita, kuinka paljon verkko? Opinnäytetyössä valotetaan myös hiukan laajemmin nuotteja etsivien ja tarvitsevien ja niitä tarjoajien toimintaympäristöjä tällä hetkellä. Nuottien lainausta ja sen suuntaa on tutkittu kirjastojen kokoelma- ja lainaustilastoilla. Opinnäytetyön lopussa esitetään kehittämisehdotuksia yleisten kirjastojen musiikkiosastojen nuottipalveluihin. (Kananen 2012, 80.)

Luvun yksi johdannon jälkeen seuraa lyhyt historiaalinen katsaus musiikkikirjastotoimintaan Suomessa. Luvussa kolme käsitellään nuotteja kirjastossa useammasta näkökulmasta. Nuotit verkosta on luvun neljä aihe, haasteita ja näkökulmia aiheeseen on monia. Katsaus tekijänoikeuskysymyksiin löytyy luvusta viisi. Luvussa kuusi esitellään työn tutkimuskysymykset ja -menetelmät. Luku seitsemän esittelee asiakaskyselyn tekemisen ja sen tulokset sekä niiden tulkin-taa; luku kahdeksan asiantuntijahaastattelujen tekemisen ja niiden tuloksen yhteenvedon. Luvussa yhdeksän analysoidaan, pohditaan opinnäytetyöhön liittyviä kysymyksiä ja vedetään niistä johtopäätöksiä.

2 HISTORIAALINEN KATSAUS MUSIIKKIKIRJASTOTOIMINTAAN

Musiikkikirjastotoiminta sai alkunsa Suomessa 1950-luvulla. Sen kehitys lähti liikkeelle musiikkipiireistä, ei kirjastotoiminnasta. (Talja 1998, 38.) Kirjapainotaito oli keksitty hyvin paljon aikaisemmin kuin musiikkikirjastojen kehitystä vauhdittaneet LP-levyt tulivat markkinoille. Tästä johtuen yleinen musiikkikirjastotoiminta löi itsensä läpi vasta 1950-luvulla, paljolti LP-levyjen myötävaikutuksella. Nuotteja, musiikkikirjastojen perusaineistoa, hankittiin Tampereen kaupunginkirjastoon kuitenkin ennen äänitteitä.

Voidaan katsoa, että musiikkikirjastotoiminta alkoi Käpylän sivukirjastosta Helsingistä vuonna 1951. Sinne samana vuonna töihin tullut Seppo Nummi, jolla oli monipuolinen muusikkotausta, ihmetteli nuottien puuttumista kirjaston valikoimista. (Poroila 2008, 29.) Tampereen kaupunginkirjasto oli edelläkävijä musiikkiesittelyjen pitäjänä. Niitä alettiin pitää vuonna 1953. Seuraavana vuonna kirjasto aloitti nuottien hankinnan. Suomen ensimmäinen musiikkiosasto perustettiin vuonna 1958 Tampereen Tammelan sivukirjastoon. Seuraavalla vuosikymmenellä musiikkikirjastoja oli jo yli kolmessakymmenessä kaupungin tai kunnan kirjastossa. Äänitteiden ostaminen kirjastoon valtionavun turvin tuli mahdolliseksi vasta vuonna 1962; lainaamaan asiakkaille niitä päästiin kirjastoissa vasta kirjastoasetuksen muutoksen jälkeen vuonna 1972. (Eloranta 2008, 47- 48.)

Musiikkikirjastotoiminnan perusteita käsittelevä keskustelu siirtyi 1970-luvun jälkeen kokonaan ammattikunnan sisälle. 1980-luvun toimintapoliittinen linja määriteltiin vuonna 1986 ilmestyneessä Musiikkikirjastotoiminnan käsikirjassa. (Talja 1998, 48.) Käsikirjassa esiteltiin palvelupoliittisen manifestin teesit tasa-arvon, musiikillisten vähemmistöjen, suomalaisen musiikin, aktiivisen harrastuksen ja paikallisen näkökulman puolesta. Musiikkikirjasto paikallisena toimijana on tärkeä siksi, että monet musiikkikulttuurin ilmiöt ovat juuri paikallisesti tärkeitä. Tärkeää on myös määritellä mielekäs työnjako muiden kunnan kulttuuri- ja musiikkitoimijoiden kanssa. (Musiikkikirjastotoiminnan käsikirja 1986, 31.) Nykypäivänä, kuten jo 1980-luvulla, kirjastot tarjoavat asiakkaille monenlaista

oheistoimintaa perinteisen toiminnan ohella. Nämä toimintamuodot voivat tukea toisiaan eikä niitä kannata viedä liian kauaksi toisistaan. Resursseja pitäisi jakaa kaikkiin näihin toimintoihin tasapuolisesti ja kunnan aktiivinen musiikkielämä kannattaa ottaa tärkeäksi sidosryhmäksi toimintaan mukaan. (Emt, 104 -105.)

Musiikkikirjastoalalla on pohdittu 1997 ja 2006 musiikkikirjastojen palvelupoliittisen manifestin päivitystarvetta ja sitä, että se uudistettuna voisi paremmin vastata nykypäivän vaatimuksia (Poroila 1997, 18 - 24; Baer 2006, 20 - 21). Kirjaston sidosryhmät musiikkiopiston ja työväenopiston opiskelijat, iPadeilla musiikkia tekevät nuoret tai laajasti musiikkia tuntevat seniorit voidaan ottaa mukaan aktiivisina toimijoina iPad-työpajan ohjaajiksi tai musiikinkuuntelupiiriin vetäjiksi. Musiikkistudio on suosittu palvelu nykyajan musiikkiosastoilla. Sen toiminnassa kannattaa myös hyödyntää aiheeseen perehtyneitä asiakkaita ja muita asiantuntijoita. Synergia erilaisten toimijoiden kesken synnyttää aina uusia ideoita ja toimintamuotoja.

Yhä uudet toimintaideat ja -konseptit ovat viime vuosina löytäneet tiensä kirjaston palveluiksi. Yleisten kirjastojen laatusuosituksen mukaan kirjastojen on tehtävä yhteistyötä kunnan tai muiden yhteisöjen muiden toimijoiden kanssa. Tämä tukee kirjaston omaa osaamista ja kehittää palvelujen yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia yhteisössä. (Opetusministeriö 2010, 65 - 66.) Palvelumuotoilu konseptina kirjastotoiminnan kehittämiseen on hyvä ja toimiva. Sen avulla organisaatio voi kohdistaa palveluja asiakkaiden tarpeiden ja hänelle arvoa tuottavien toimintamuotojen suuntaan. (Tuulaniemi 2011, 97.) Hyviä esimerkkejä uusista toimintamuodoista musiikkikirjastoissa ovat muun muassa Metso-live -konserttitoiminta Tampereen pääkirjaston Metson musiikkiosastolla ja musiikki- valmentaja-toiminta pääkaupunkiseudulla Kirjasto 10:ssä Helsingissä ja Sellon kirjastossa Espoossa.

Historia on osoittanut, että eri konteksteissa viitataan kirjastopalvelujen demokraattisuudella, monipuolisuudella ja laadulla eri asioihin (Talja 1998, 51). Käsitteitä pidetään sisällöltään vakiintuneina ja yleisesti ymmärrettävinä. Myös musiikkikirjastotoiminnan linjaukset – erityisesti tämä koskee aineiston valintaa kirjastoon - perustuvat noille oletuksille, mutta kuitenkin kyse on siitä, miten kieltä

käytetään. Samat käsitteet, kuten demokraattisuus, monipuolisuus ja laatu pysyvät käytössä, mutta eri kulttuureissa ja kontekstissa niillä on eri sisältö. Voidaan todeta, että Suomen musiikkikirjastohistoria ei ole kovin pitkä mutta se on hyvin monitahoinen ja mielenkiintoinen.

3 NUOTIT KIRJASTOSTA

3.1 Nuotit kirjaston aineistona

Nuotteja pidetään kirjastossa usein erikoisaineistona, kun tarkastellaan koko kirjastokenttää ja sen palveluja. Musiikkiosastoilla nuotit ovat perusmateriaalia partituurien, äänitteiden, musiikki-DVD-levyjen, kirjojen ja lehtien ohella. Niitä tarvitaan kun erilaiset kokoonpanot soittavat mitä moninaisinta musiikkia niitä lukien; poikkeuksena tästä kansanmusiikki tai muu täysin improvisoitu jazz tai muu musiikin laji. Nuotti on soittajien, laulajien, kapellimestarien ja sovittajien käsikirjoitus, josta he lähtevät harjoittelemaan, esittämään ja tulkitsemaan musiikkiteoksia. Nuottikirjoitustraditioita on useita aikakaudesta ja maanosasta riippuen. Tässä tutkielmassani keskityn länsimaiseen nuottikirjoitukseen, joka on käytössä Suomen yleisissä kirjastoissa ja niiden musiikkiosastoilla sekä musiikin erikoiskirjastoissa.

Tampereen kaupunginkirjaston musiikkiosaston johtajan Jarkko Rikkilän mukaan nuottilainaus on pysynyt samalla, vakaalla tasolla jo kaksikymmentä vuotta. Laina-aikojen muutokset tai se, että asiakkaan kirjastossa omatoimisesti kopioimia nuotteja kirjastossa ei enää lainata hänelle, ovat aiheuttaneet pieniä heilahduksia nuottien lainaustilastoihin Tampereen Metsossa. (Rikkilä 2015, 4). Asiakkaat kopioivat nuotteja suhteellisen paljon kirjastossa omaan käyttöönsä, mutta tätä kirjaston nuottien käyttöä ei yleensä tilastoida millään tavalla.

Eri musiikin genrejä harrastavat käyttävät kirjaston musiikkiosastoa monipuolisesti. Genreä enemmän kirjaston käyttöön vaikuttaa musiikkiharrastuksen vakavuus ja harrastajan oma suhtautuminen siihen. (Koskenkorva 2010, 9.) Nuottikirjoituksen avulla ei pystytä ilmaisemaan kaikkea musiikin esittämiseen tarvit-

tavaa tietoa, mutta nuotit sisältävät ja niiden kautta välittyy paljon informaatiota kuten melodia, soinnut, fraseeraus, sävelen tarkka korkeus, sen kesto ja voimakkuus. Pop- ja jazz–musiikkia harrastavien opinnot painottuvat usein improvisaatioon ja kappaleiden opettelemiseen korvakuulolta, mutta nuotit ovat heille lähes yhtä tärkeitä kuin klassisen musiikin harrastajille niiden sisältämän monipuolisen informaation takia. (Koskenkorva 2010, 35.) Nuotinlukutaidon tärkeä osa-alue on myös opiskeltavan genren ilmaisukeinot, joita oppii vain kuuntelemalla, laulamalla tai soittamalla tuon genren musiikkia.

Kirjastolaki määrittelee kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteeksi muun muassa väestön yhtäläisten taiteenharrastusmahdollisuuksien edistämisen (Kirjastolaki 1998). Musiikkikirjastotoiminta toteuttaa kirjastolakia tarjoamalla musiikin harrastajille laajat valikoimat nuotteja, äänitteitä, musiikkikirjallisuutta, -lehtiä ja musiikin e-aineistoa. Neuvonta ja tietopalvelu ovat hyvin ajantasaisen tutkimuksen mukaan edelleen tärkeitä palveluita musiikkiosastoilla (Rikkilä 2015). Näin musiikin harrastajat pystyvät kehittymään harrastuksessaan. Kirjastolaki vuodelta 1998 velvoittaa kirjastoja myös arvioimaan palveluitaan, jotta niitä voidaan kehittää. Musiikkikirjastojen käyttäjien tarpeita ja odotuksia pitää myös tutkia, jotta palveluja osattaisiin kehittää oikeanlaisiksi. (Koskenkorva 2010, 1.)

Nuotit kirjastossa -aiheesta löytyy aikaisempia tutkimuksia niukasti. Kirjastonhoitaja, musiikkiosaston esimies Pirjo Hakuni Tampereen pääkirjaston Metson musiikkiosastolta on tutkinut nuottien käyttöä Metson musiikkiosastolla vuonna 2006. Tämän opinnäytteen asiakastutkimus on vertailukelpoinen monin osin tähän tutkimukseen. Sen tuloksia on verrattu soveltuvin osin Hakunin tutkimukseen. Tämän opinnäytteen luvussa 7.3 palataan tähän vertailuun.

Lyhyesti kuvattuna länsimaista nuottikirjoitusta käyttävissä nuottikokoelmissa tai yksittäisissä nuoteissa nuotit sijoittuvat viivaston viidelle riville tai niiden väleihin. Niiden ulkonäkö ja paikka viivastolla määrää niiden sävelkorkeuden ja keston. Useimmissa nuoteissa on päällekkäin kaksi viivastoa, alempi vasemmalle kädelle ja ylempi oikealle. Sooloäänelle esimerkiksi sopraanosolistille tai huilusolistille on lisäksi oma nuotti, stemma, johon on kirjoitettu hänen osuutensa teoksesta. Sointumerkit ovat yleensä kirjoitettu kitaraa tai vapaata säestystä varten.

Kitaralle on voitu merkitä myös tabulaturit eli otelauta kielineen ja myös sormitus on merkitty nuottiin. (Sibelius akatemia 2014c.)

Musiikki on yksittäisistä taidemuodoista abstraktein ja monitahoisin. Saman musiikkiteoksen tekemiseen osallistuu useimmiten monia eri ammattilaisia eri tulo-
kulumista teokseen. Teoksen luomiseen ja sen esittämiseen voi osallistua säveltäjä, sanoittaja, sovittaja, solistit, orkesteri, kapellimestari, kuoro, kuoronjohtaja, äänittäjä, miksaaja ja niin edelleen. Musiikin luettelointi, äänitteiden ja nuottien varsinkin, on työlästä ja haastavaa. On toivottavaa ja mahdollista, että asiakkaat löytävät yksittäiset musiikkiteokset, myös niiden tietyt sovitukset ja muut mahdolliset versiot, järjestelmästä oikein suoritettuna tiedonhaun tuloksena. Tämä monien osakohteiden kirjaaminen tietokantaan lisää työn vaativuutta ja kirjasto-
järjestelmään vietävän datan määrää melkoisesti. Ylivoimaisesti suurin määrä Helmet -aineistotietokannan datasta on musiikkiaineiston luettelointiin liittyvää dataa.

Jo yksi klassisen musiikin levy tai nuotti, joka on luetteloitu kappale kappaleelta tekijöineen ja viittauksineen, sisältää paljon informaatiota asiakkaiden ja virkailijoiden tiedonhaku varten. Musiikkiaineiston löytyvyyden takia on tärkeää säilyttää sen luetteloinnin taso tarpeeksi tarkkana ja syvänä. Tämä on valtakunnallinen ja kansainvälinen tarve ja haaste. Myös kirjastojärjestelmien kehittäjien ja hankkijoiden olisi syytä ottaa tämä huomioon. On suuri vahinko asiakkaiden ja kirjaston henkilökunnan kannalta, jos uusi kirjastojärjestelmä ei löydä aineistoa sillä tasolla ja tarkkuudella, millä musiikkiaineisto on luetteloitu ja miten sitä pitäisi pystyä hakemaan. Nämä kaikki musiikin olemukseen taidemuotona ja sen esittämisen eri variaatioihin liittyvät seikat tulisi huomioida nuottien hankkimisessa, käyttämisessä ja neuvontatyössä kirjastossa. Nämä eri ulottuvuudet, ja joitakin vielä lisää, tulevat kyseeseen etsittäessä nuotteja verkosta. Asiantunteva neuvonta musiikkiosastoilla on monesta syystä mielestäni hyvin tärkeää. (Musiikkikirjastoraatien tuloksia Tapiolan kirjastossa vuosina 2011 ja 2013.)

Musiikkiaineisto on kaikki luokitettu YKL:n kymmenluokituksen luokkaan 78 ja alaluokkia siitä löytyy ainakin sata. Musiikilla on myös oma asiasanastonsa MUSA ja myös yleistä ONKI - ontologia -palvelua tarvitaan musiikkikirjastotyös-

sä. Musiikin genrestä ja luokituksen lähtökohdasta alaluokkien määrä vaihtelee melkoisesti. Musiikkikirjaston työntekijä tarvitsee laajan yleissivistyksen sekä musiikin erikoisosaamista: Antiikin Kreikasta soittotyyleistä tämän päivän yhä moninaisempiin ja -ilmeisempiin musiikkityyleihin. Nuotinlukutaito on tärkeä taito. Musiikin teorian ja säveltäjäpailun osaaminen tulevat usein esille asiakkaiden nuottitoiveiden äärellä.

Kulttuurielämän, johon musiikkitoiminta kuuluu, tyylikaudet barokista klassisen ja romanttisen kauden kautta nykymusiikkiin on hyvä olla hyvin hahmottuneena musiikkikirjastotyön tekijän mielessä. Musiikin tiedonhakuun liittyy myös monen muun eri inhimillisen kulttuurin alat kuten politiikka, luonnon tila, muoti tai aatehistoria. Musiikkia on vaikea erottaa elämästä tai yhteiskunnasta. Musiikki on kaikkialla: ihmisen sydämen sykkeessä, vuoden kiertoon ja ihmisen elämänkaareen liittyvissä juhlissa ja rituaaleissa, ihmisten välisissä suhteissa. Terveessä yhteiskunnassa se on tärkeä voimavara, joka toimii vastavoimana jääkiekkoharrastukselle, kaupallisuudelle ja pinnalliselle elämäntavalle. (Söderblom 2014.)

Asiakasta ei saisi jättää selviytymään yksin monitahoisen musiikkiaineiston kysymyksien kanssa. On toki osaajia, jotka löytävät paljon itse, mutta joillekin jo musiikkiaineiston erikoistuneet hakutavat tuottavat vaikeuksia. Erilaiset hakutavat juontavat musiikin luettelointiin, jossa on paljon enemmän luuteloitavia ”sammannimisiä” teoksia, teoksen osia, osakohteita, tekijöitä eri rooleissa, teosluettelonumeroita ja sävellajeja kuin romaanin tai tietokirjan luetteloinnissa. Näillä useimmilla luettelointitiedoilla on vielä lisäksi erikieliset vastineensa sekä erilaisiin kulttuureihin viittaavat poikkeavat merkintätapansa. Jos tavoitellaan asiakastytyväisyyttä, pitäisi kirjastoissa panostaa myös asiantuntevaan neuvontatyöhön. (Tastula 2012, 134 - 139.)

3.2 Nuottien ja partituurien hankinta kirjastoon

Yleiset kirjastot palvelevat suurta joukkoa kansalaisia. Kirjaston käyttäjien joukkoon kuuluvat satunnaiset kävijät, asian harrastajat sekä alan ammattilaiset. Nämä samat kävijäryhmät käyttävät myös yleisten kirjastojen musiikkiosastoja ja muita musiikkikirjastoja. Myös nuotteja on tämän takia hankittava kirjastoon hyvin laajasti. Erityisesti yleisten kirjastojen musiikkiosastojen tulisi tukea musiikin harrastuneisuutta suuren yleisön piirissä (Hakuni 2006).

Tärkeää on myös ottaa huomioon nuottien, kuten muunkin aineiston, valinnassa ja hankinnassa kirjaston laajempi toimintaympäristö esimerkiksi kulttuurikeskus, ostoskeskus tai lähiö kauempana suuremmasta keskuksesta. Kulttuurikeskustyöympäristössä, jossa Tapiolan kirjasto sijaitsee sen yhtenä tärkeänä toimijana, asioi tavallista enemmän musiikin opiskelijoita ja ammattilaisia kuin kauppakeskus- tai lähiökirjastoympäristössä. Musiikkioppilaitosten opiskelijat ovat hyvä kohderyhmä arvioitaessa musiikkiosastojen merkitystä musiikkiharrastusta tukevana tahona. He eivät ole suurin, mutta paljon ja säännöllisesti musiikkiosastoja käyttävä ryhmä. (Nikula 2000, 31 - 32.) Toki kirjasto voi sijaita myös kauppakeskuksen vieressä ja kirjaston vieressä voi sijaita musiikkiopisto. Sellon kirjasto on esimerkki tällaisesta kirjastosta. Siellä asiakaskunta on monin tavoin laajapohjaisempaa ja heterogeenisempää kuin Tapiolan kirjastossa. Maahanmuuttajia on paljon, nuoria vailla heidän elämänsä ryhdittäviä harrastuksia oleskelee kirjastossa pitkiä ajanjaksoja päivittäin tai viikoittain. Kaikki sosiaali- ja ikäryhmät ovat monilukuisemmin edustettuina.

Nuottien valintaan ja hankintaan vaikuttavat kirjaston toimintaympäristö, sen koko, asiakaskunta, kunnan kirjaston ja laajemmin kirjastokimpan aineistoprofiili, käytettävissä olevat resurssit, kuten raha ja henkilökunnan asiantuntemus. Nuotti- ja partituurikokoelman lähtökohta on peruskokoelma kaikkien genrejen peruskokoelmasta, klassikoista. Klassisessa musiikissa tärkeitä ovat luotettavat ja mielellään jopa alkuperäiset ns. urtext -editiot. Erilaisia editioita arvioitaessa tärkeässä roolissa ovat perinteiset ja luotettavat nuottikustantajat.

Eri genret luokitellaan ja luetteloidaan eri perustein. Näiden kaikkien eri lähtökohtien osa-alueet perusteoksineen ja niitä seuraavine hankintoineen tulisi huomioida nuottikokoelman luomisessa ja hoitamisessa. Perinteisesti musiikki-osastoilla on musiikki jaoteltu niin sanotun kolmijaon mukaan: taidemusiikki, populaarimusiikki ja kansan- ja maailmanmusiikki. (Tastula 2012, 146 - 148.) Näillä ryhmillä on kullakin oma luokitus- ja luettelointiperusteensa, joka on lähtöisin itse kyseessä olevasta musiikista. Nykyään musiikin raja-aitoja ylitetään ja niiden yli kuljetaan kohti uusia soundeja ja uusia musiikkityylejä, mikä sekoittaa tätä kolmijakoa ennalta arvaamattomasti ja virkistävästi.

Mitä suurempi kirjasto, sitä enemmän hankitaan myös vaihtoehtoisia säveltäjiä, tulkintoja samasta teoksesta, tyylilajeja, esittäjiä, eri maiden ja erilaisten etnisten ryhmien, kuten eskimot ja intiaanit, musiikkia. Asiakaskunta huomioon ottaen kirjasto hankkii oman profiilinsa mukaan enemmän ja laajemmalla otteella esimerkiksi länsimaista taidemusiikkia kokonaisuudessaan tai osia sieltä: toinen kirjasto painottaa jazzia erityisalueenaan suomalainen jazz. Harvinaisempaa, vaikeammin "sulavaa", erikoisuuksia voidaan hankkia Helmet -kirjastokimpan muutamaan kirjastoon. Tällöin ne ovat koko metropolialueen asiakkaiden käytössä ilmaisen ja hyvin toimivan varausjärjestelmän ansioista. (Espoon kaupunginkirjaston musiikkiryhmän toimintaohje 2009.)

Musiikin valinta on pitkälle erikoistunutta asiantuntijatyötä. On mahdotonta hallita ja valita suuresta tarjonnasta ne oikeat ja mielenkiintoisimmat levyt monesta eri genrestä. Yksi kollega seuraa ja valitsee klassista musiikkia, toinen soulia, bluesia ja jazzia, kolmas hip hopia, räppiä ja viihdemusiikkia. Hevi on ihan oma maailmansa, josta pitää olla kiinnostunut ja mielellään jopa soittaa sitä itse, jotta on parhaiten ajan hermolla sen virtauksissa.

Etenkin klassisen musiikin valitsijalla tulee olla laajat pohjatiedot valitsemastaan musiikista. Hänen tulisi olla tietoinen tämän genren keskeisistä säveltäjistä, teoksista ja muusikoista, eri teosten tulkintatraditioista ja tärkeistä levytyksistä. Myös se, miten uudet säveltäjät ja tulkinnat jo esitetyistä tai levytetyistä teoksista suhteutuvat tähän jatkumoon, on klassisen musiikin harrastajien mielenkiinnon kohteena. Uuden levyn musiikilliset ja toisinaan myös ulkomusiikilliset piir-

teet olisi osattava arvioida riittävän hyvin. Omat mieltymykset pitää suurelta osin jättää sivuun, koska kirjasto on musiikkia tarvitsevien ja rakastavien asiakkaiden palveluksessa.

Valinta- ja hankintapaikat ratkaisee useimmiten kirjaston tai kirjastokimpan tekemä kilpailutus eri toimittajien kesken. Näihin pitää sopeutua, mutta poikkeuksia Helmet -alueella voi tehdä silloin, kun tietyn genren toimittajaksi on valikoitunut yritys, joka toimittaa huonosti tai vajavaisesti tiettyä musiikin genreä. Silloin voi tehdä erityisellä sopimuksella nuottien poimintakeikan ko. musiikkityylin erikoisliikkeeseen, joita pääkaupunkiseudulta löytyy ilahduttavan paljon. Näissä erikoisliikkeissä asiakaspalvelu, liikkeissä tarjolla olevat kokoelmat sekä asiakkaille muualta tilattavien nuottien tai partituurien tilausjärjestelmä toimivat varmasti ja nopeasti. Tämä on Espoon kaupunginkirjaston musiikkiosastojen, myös koko Helmet -alueella noudatettavaa, aineistonhankinnan ohjeistusta.

3.3 Nuottikokoelman hoitaminen kirjastossa

Nuottikokoelman hoidossa perustyötä ovat aineiston valinta, hankinta, ajantasaisen ja napakan kokoelman ylläpito hyväkuntoisine aineistoineen ja tätä tukeva kokoelman karsinta sopivin aikaväleihin. Tärkeää nuotti- ja partituurikokoelman hoidossa on syvä asiantuntemus nuottien sisällöistä ja asiakkaiden tarpeista nuottikokoelman suhteen.

Nuotit, varsinkin klassinen musiikki, ovat hyvin hitaasti vanhenevaa materiaalia verrattuna esimerkiksi tietokirjoihin tai jännityskirjallisuuteen. J.S. Bachia ja W.A. Mozartia soitetaan edelleen satojen vuosien jälkeen niiden säveltämisestä. Heidän musiikkinsa suosio näyttää jatkuvan, jopa voimistuvan aikojen kuluessa. Populaari- ja viihdemusiikin nuottien elinkaari on usein lyhyempi, vaikka klassikot kuten Beatles tai Rolling Stones elävät sitkeästi kirjastojen nuottikokoelmissa. Nuotti on kirjaston aineistona erityisen arvokas jo työläästi syntyvän nuottikuvan sekä monien erilaisten sovitusten tarpeen ja tarjonnan kannalta.

Nuotin tai partituurin formaatista riippumatta kokoelmanhoito on kirjastoammattilista ydinosaamista. Kokoelmatyö on kirjastonkäyttöön liittyvää kehittämistyötä. (Kananen 2012, 47- 48.) Verkkonuottien tultua vakuuttavasti nuottien tarvitsijoiden vaihtoehtoiksi fyysisten nuottien rinnalle, on osattava ajatella nuottivalintaa ja -kokoelman hoitoa myös tältä kannalta. Mitä kannattaa hankkia fyysisinä nuotteina kirjastoon, mitä voidaan tulostaa verkosta asiakkaalle kirjaston osaan henkilökunnan suosituksella ja avustuksella. Musiikkikirjastonhoitajilla on tässä tärkeä rooli: esitellä ja vinkata verkkonuottien parhaita osoitteita ja niihin liittyviä erilaisia ohjelmia asiakkaille sekä olla heidän apunaan tässä toiminnassa. (Tolonen 2014.)

Tärkeää kokoelmatyössä on hyvin työstetty ja kaikilla kyseessä olevaa kokoelmaa hoitavilla tiedossa oleva kokoelmapolitiikka. Tavoitteena kokoelmanhoidossa on ajantasainen ja relevantti kokoelma. Tärkeitä näkökohtia kokoelman kehittämisessä ovat aineiston valintaperiaatteet, kokoelman karsinta sekä poistot aineistosta. (Wilen ja Kortelainen 2007, 89.) Hyvin laadittu ja ajantasainen kokoelmapolitiikan avulla voidaan päästä myös laadukkaampaan ja paremmin ennakoituun aineistonvalintaan konkreettisten päämäärien asettamisen kautta (Emt, 99). Musiikkiluokitus selkeine opasteteksteineen ja hyllyjen looginen sijoittelu kirjaston tilaan ovat myös kirjastonkäyttäjän apuna oikeiden nuottien löytämiseksi. Tätä apua ei verkossa nuotteja etsivälle ole tarjolla yhtä selkeästi ja konkreettisesti.

Kirjaston työntekijöitä ja asiakkaita kohtaa tänä päivänä haaste uuden informaatioympäristön haltuun ottamisesta. Se tarkoittaa muun muassa digitaalisia nuotteja kirjaston aineistona ja musiikin kuuntelua suoraan verkosta, mobiililaitteiden käyttöä kirjastopalvelujen saavuttamiseksi tai luku- ja nuotinosohjelmien käyttöä.

Musiikkikirjastojen syviä ja pitkän ajan kuluessa karttuneita fyysisiä nuottikokoelmia kannattaa pitää yllä kaikkien genrejen osalta edelleen riittävän monipuolisina ja houkuttelevina. Tämä upea tarjonta on kirjaston suurimpia etuja nuotin tarjoajana asiakkaille. (Poroila 2010, 21.) Nuotin poistaminen kokoelmasta on tarkemman harkinnan tulos kuin jonkun kauno- tai tietokirjan, jota on saa-

tavilla kirjastoissa hyvin ja laajasti. Musiikkiaineistot kirjastossa ovat harvinaisempia kuin kirjat tai lehdet ja musiikkiosastot ovat olleet vähenemään päin viime vuosina. Fyysisten nuottien tarve ei ole hävinnyt mihinkään eikä moneen kymmeneen vuoteen varmasti häviäkään, jos milloinkaan. Pirjo Hakunin mukaan niiden poistamiseen tarvitaan omat, muusta materiaalista poikkeavat ohjeensa (Hakuni 2009).

Musiikin saatavuuden muutokset tulisi ottaa huomioon nuotti- ja muidenkin musiikkikirjaston formaattien kokoelmanhoidossa. Uusintajulkaisujen tuottaminen loppuunmyydyistä musiikkiaarteista voi olla kustantajalle liian kallista, joten musiikkikirjastojen tarjonta on asiakkaalle ainoa vaihtoehto. Tällöin musiikkikirjasto myös fyysisenä tilana on tärkeä. Sieltä saa etsityn ja uutuusaineiston, sieltä löytyvät soittuhuoneet, digitointimahdollisuudet ja musiikkistudio. Musiikkilehtien lukeminen, musiikin kuuntelu ja opiskelu on mahdollista; asiantunteva neuvonta auttaa tietopalvelussa, kirjastokonsertit ilahduttavat, ystävät ja tutut tapaavat toisiaan. (Pelttari 2015, 8.)

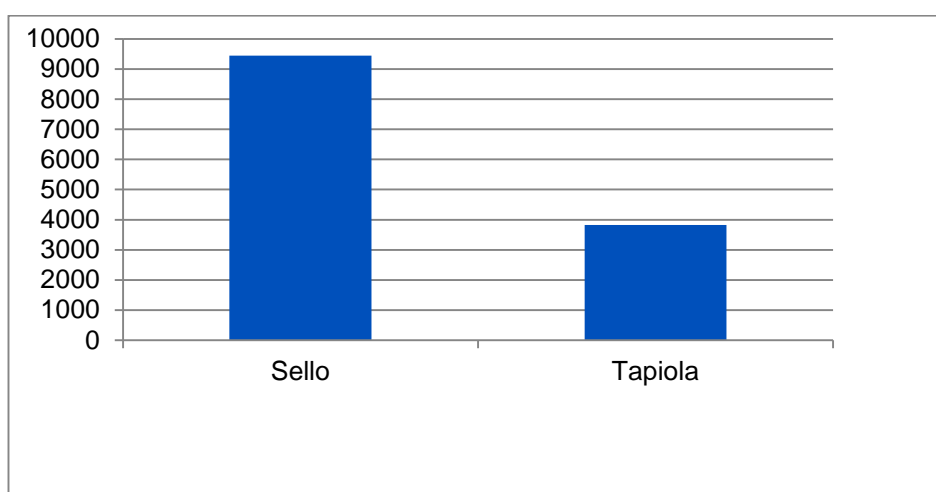
3.4 Tilastoja Sellon ja Tapiolan kirjastojen kokoelmasta ja lainauksesta

Tilastot kokoelmien koosta ja lainauksesta kertovat Sellon ja Tapiolan kirjastojen osalta, mikä on kokoelmien koko tällä hetkellä sekä mikä on nuottien lainauksen suunta. Tilastot on otettu tietojärjestelmästä periaatteessa yhden desimaalin tarkkuudella, mutta desimaalien määrä kirjastoluokissa kasvaa, kun luokitus etenee. Syynä tähän on se, että kymmenluokituksessa on rajattu määrä desimaaleja eli kirjastoluokkia käytössä. Klassinen musiikki tuli kirjastojen musiikkiosastolle ensimmäisenä ja näin ollen suuri osa näistä luokista oli jo käytössä klassisen musiikin luokituksen tarpeisiin ennen kuin populaarimusiikkia moneen eri tyylineen alkoi tulla lainattavaksi kirjastoihin 1990-luvulla.

Kaikki kirjaston tarjoamat nuotit eivät koskaan näy lainaustilastoissa, koska niitä myös kopioidaan paljon omaan käyttöön eikä tätä toimintaa tilastoida. Nuotteja selataan paljon kirjastossa etsittäessä sopivaa vaikeusastetta, sovitusta tai sopivaa sävellajia tiettyyn teokseen. Tämä useiden versioin vertailun mahdollisuus

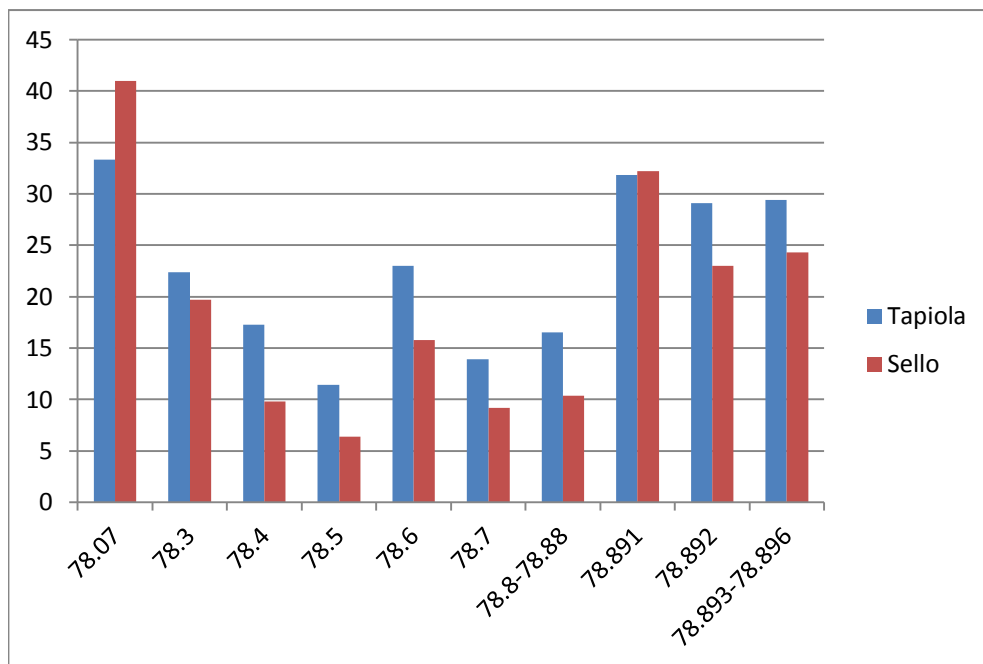
on upeaa asiakaspalvelua. Kirjaston asiakkaiden sekä omasta kokemuksestani nuotteja etsivänä asiakkaana tiedän, että useimmilla nuottien etsijöillä ja käyttäjillä on tarve vertailemalla ja pohtimalla omaa tarvettaan löytää se oikea tai paras mahdollinen versio ja nuotinnos etsimästään teoksesta.

Sellon kirjaston nuottikokoelma on tällä hetkellä lähes puolet suurempi kuin vuonna 1989 valmistuneen Tapiolan kirjaston vastaava kokoelmatilaston (Kuvio 1) mukaan. Sellon kirjasto on uudempi, se valmistui vuonna 2003, ja paljon tilavampi. Sellon kirjasto, entiseltä nimeltään Leppävaaran kirjasto, oli pitkään Espoon pääkirjasto ennen aluekirjasto-mallia. Se toimi aikanaan myös Uudenmaan maakuntakirjastona. Siellä on myös uuden Sellon kirjaston valmistuttua riittänyt tilaa ja resursseja musiikkikirjastotoimintaan enemmän kuin Tapiolassa. Tapiolassa on eri syistä takia jouduttu poistamaan paljon nuotteja eikä uusia ole aina saatu hankittua tilalle. Nuottien lainaus ja muu käyttö Tapiolan kirjastossa on aina ollut vilkasta sekä nuotit tärkeä ja haluttu aineistolaji. Tilastoissa näkyy nuottien lainauksen hidastuminen e-nuottien markkinoille tulon ja musiikkikirjastotyön erilaisen resursoinnin vaikutuksesta. Tilastot edustavat tutkimuksen kvantitatiivista osuutta.

Kuvio 1. Nuotit, kokoelmat. Nuottien ja partituurien määrä Sellon ja Tapiolan kirjastoissa 27.10.2014.

Alla olevat kolme lainaustilastoa (kuviot 2, 3 ja 4) kertovat nuottien kierrosta Selon ja Tapiolan kirjastoissa. Ensimmäisessä lainaustilastossa huomionarvoista on se, että Tapiolan kirjastossa nuotit ovat koulujen musiikin oppikirjoja lukuun ottamatta kiertäneet paremmin kuin Sellossa pitkällä aikavälillä. Kummassakin kirjastossa nuotit ovat olleet kovassa käytössä. Sellossa parhaiten on mennyt lainaan laulumusiikki, pop/rock -nuotit sekä viihdemusiikki. Klassinen musiikki kokonaisuudessaan, jazz sekä viihdemusiikki ovat olleet suosittumia genrejä Tapiolassa kuin Sellossa. Tapiolan kirjaston sijainti, asiakaskunta sekä musiikkikirjastotyön riittävät resurssit ovat olleet tärkeitä tekijöitä tässä tuloksessa. Myös kokoelman koko ja sen hoitaminen on huomioita. Aineistojen digitalisointuminen vaikuttavat vähitellen, mutta vain vähän nuottilainauksen määrään.

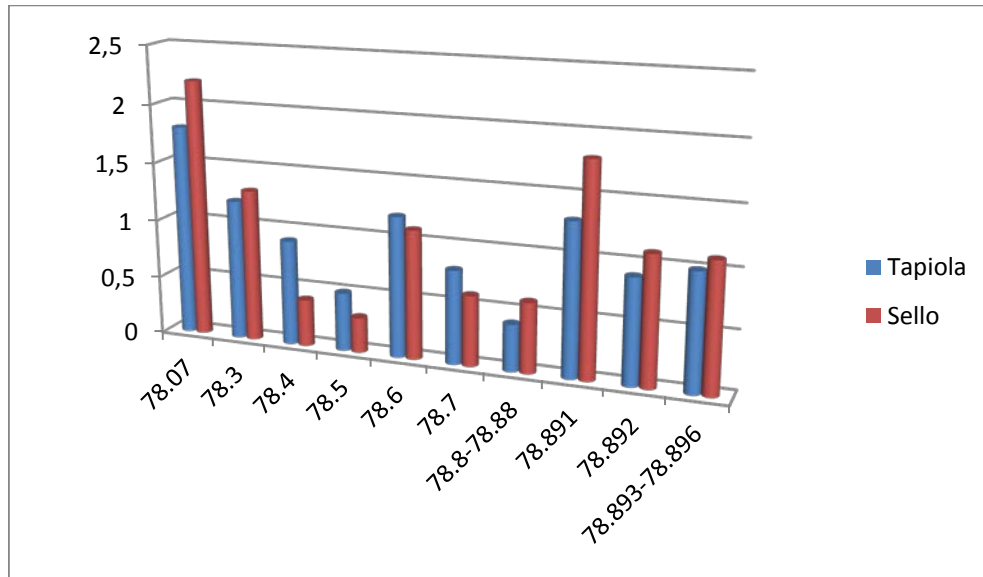

Kuvio 2. Nuotit, kokonaiskierto. Nuottien kokonaiskierto niiden hankintapäivästä lainaustilaston ottopäivään 27.10.2014.

Kaikkien kolmen eri lainaustilaston musiikkiluokkien sisällöt näkyvät tämän tekstin alla:

78.07	koulujen musiikin oppikirjat
78.3	vokaali- ja näyttämömusiikki
78.4	kansan- ja maailmanmusiikki
78.5	kamari- ja orkesterimusiikki
78.6	kosketin- ja näppäilysoittimet
78.7	jousisoittimet
78.8-78.88	puhallin- ja lyömäsoittimet
78.891	pop & rock eri genreineen
78.892	blues ja jazz eri genreineen
78.893-78.896	viihde- ja laulelmamusiiikki eri kielillä, gospel

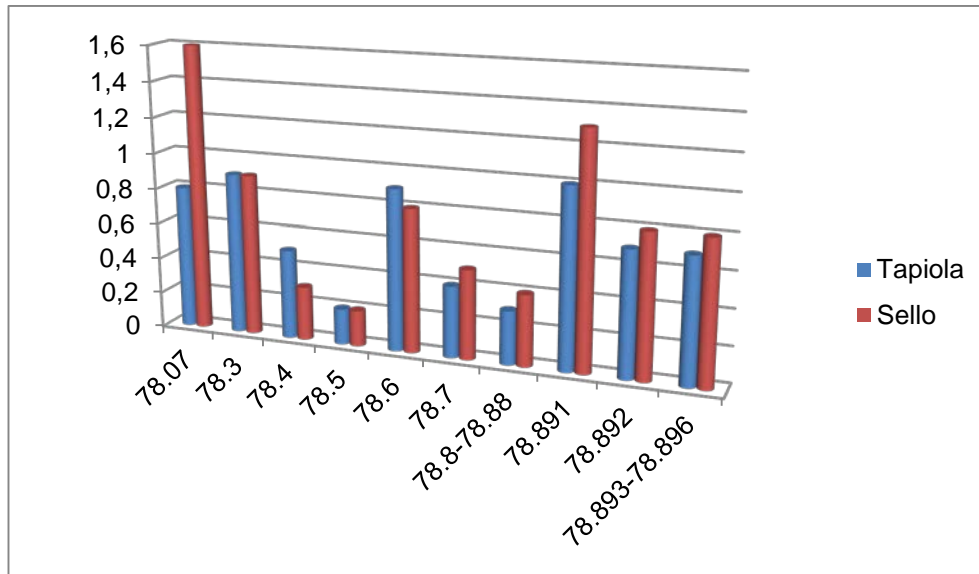
Toisessa lainaustilastossa (kuvio 3) näkyy Sellon kirjaston resurssit hankkia uusia nuotteja täydennyksiä kokoelmaan sekä erillisen musiikkiosaston ja -neuvonnan olemassaolo. Sellon kokoelmaan on saatu ainakin uusia ja kiinnostavia laulumusiikki-, puhallinmusiikki-, rumpu-, pop/rock-, jazz- ja viihdemusiikin nuotteja hyvin. Asiakkaat käyttävät myös e-nuotteja enemmän kirjaston nuotien rinnalla.

Kuvio 3. Nuotit, kiertö 2013

Kolmannessa lainaustilastossa (kuvio 4) sama suunta jatkuu. Tässä tilastossa näkyy vuosi 2014 vain lokakuuhun asti, koska loppuvuoden tilastoa ei ollut otantahetkellä saatavana. Sellon kirjaston musiikkiosaston tarjonta ja resurssit ylittävät edelleen Tapiolan kirjaston vastaavat. Suuntaus näkyy myös jousisoitin- nuoteissa. Monet asiakkaat kaipaavat nuottikysymyksissään asiantuntevaa neuvontaa ja tämä taas kasvattaa osaston käyttöä. E-nuotteja käytetään taas vähän enemmän kuin ennen ja saatetaan hyväksyä verkon huonompi versio kuin mitä kirjasto tarjoaisi. Poppia, jazzia ja viihdettä on Sellossa lainattu paljon, koska sitä löytyy verkosta huonoimmin.

Kuvio 4. Nuotit kierto 1.1.2014-31.10.2014

4 NUOTIT VERKOSTA

4.1 Kirjasto vai verkko?

Nuottien löytäminen ja saaminen käyttöön verkosta on monitahoinen ja haasteellinen prosessi. Se on vielä tällä hetkellä musiikkikirjastojen ja myös muiden musiikkialan ammattilaisten keskuudessa melko uusi. Toisaalta jo joidenkin käyttäjäryhmien keskuudessa paljon käytetty vaihtoehto nuottien hankkimiselle. Se on osittain tutkimaton alue ja altis nopeille ja monille muutoksille. Kokonaiskuvaa verkon nuottitarjonnasta on vaikea saada. Verkko on hyvä liittolainen myös musiikkikirjaston nuottitarjonnalle. Verkkonuotit voivat tulevaisuudessa säästää kirjaston aineiston hankintabudjettia, mutta vielä ei olla niin pitkällä. Musiikkiin liittyvät lisäpalvelut kuten verkkonuottien neuvonta- ja tulostuspalvelu vievät musiikkikirjastoja eteenpäin niin fyysisessä tilassa kuin kokoelmien puolesta. Aika näyttää, miten fyysiset ja e-nuotit tulevat omilta osiltaan palvelemaan musiikkikirjastojen asiakkaita. Kokoelmien kasvattaminen ei ole ollut tarkoituksenmukaista enää vuosiin. Aktiivinen kokoelmatyö, aineistosiirrot takaavat mu-

siikkikirjastojen ajanmukaisuuden ja viihtyisyyden pitkällä tähtäimellä. (Pelttari 2015, 9.)

Yleisen kirjaston musiikkiosastojen asiakkaita on kolmenlaisia: satunnaiset käyttäjät, harrastajat ja ammattilaiset. Näiden ryhmien tarpeet eroavat suuresti toisistaan. Musiikin eri genrejen löytyminen verkosta on myös hyvin erilaista: vanhaa musiikkia löytyy jo useammasta paikasta, uusia populaarimusiikin nuotteja ei löydy juuri ollenkaan. Taidemusiikin traditio on niin pitkä ja ”vanhoja” kappeleita soitetaan ja tulkitaan tuoreesti ja erilaisin visioin yhä uudestaan. Wolfgang Amadeus Mozart, Franz Schubert, Anton Dvorak ja Arnold Schönberg ovat muutamia esimerkkejä näistä kuolemattomista säveltäjistä.

Kaupalliset toimijat verkossa eivät helposti anna liiketoimintansa kärsiä tappiota kirjaston asiakkaiden hyväksi. Niille on tärkeää tehdä voittoa kaupankäynnissään, eivät musiikkikirjaston asiakkaiden tarpeet. Siksi tällainen nuottipalvelu voi jopa yhdessä yössä muuttua, rajoittaa palveluitaan tai kadota kokonaan. Kunnallinen toimija yleinen kirjasto kantaa paljon paremmin vastuuta kuntalaisten maksamilla verotuloilla ylläpidetystä kirjastotoiminnasta. Kirjastojen musiikkiosastojen upeat ja syvät nuottikokoelmat eivät varmaankaan koskaan tule verkkoon sillä volyyymillä, millä ne löytyvät kirjastoista fyysisessä muodossa. Se ei ole mahdollista. (Poroila 2011a.) Ominaisuuksia, joita nuoteilta halutaan, ovat sopiva sävellaji, sopiva soitinnus, sopiva vaikeusaste, sopiva sovitus, sävellajin transponoitavuus, mahdollisuus päivittää julkaisua tai sen osia, mahdollisuus tehdä merkintöjä nuotteihin sekä mahdollisuus kuunnella teos (Tastula 2012, 146 - 148). Se, miten nämä ominaisuudet löytyvät fyysisistä nuoteista ja verkkonuoteista, ratkaisee osaltaan asiakkaan nuotin hankintapaikan valintaa. Tuotteen hinta ja muut aineiston hankintaan mahdollisesti liittyvät lisäkustannukset on myös valintaan ratkaiseva asia. Erilaisten nuottisivustojen joukosta voi olla vaikea löytää luotettavia sivustoja. Niitä tutkimallakaan ei aina pääse perille, kuka niitä ylläpitää ja kuka vastaa niiden toiminnasta. (Tolonen 2014.)

Kirjastojen aineistot ja tietopalvelu paikkaavat sitä aukkoa, jonka kaupallisten kanavien yksipuolinen ja pintapuolinen tarjonta jättää. Kirjaston laajat ja syvät kokoelmat laajentavat musiikillista tajuntaamme, syventävät tietojamme, auttavat tekemään löytöjä ja kokemaan uusia elämyksiä. Vaikka levylainaus onkin laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana, nuottien lainaus on pysynyt ennallaan ja uudet palvelut nostaneet suosiotaan. (Koivu 2015, 3)

4.2 Linkkilistoja ja nuottisivustoja verkossa

Klassisesta musiikista on kerätty melko kattavia linkkilistoja useamman eri kirjaston toimesta verkkoon. Musiikin korkeakouluopetuksesta vastaavan Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kirjastolla on kattava listaus digitaalisista nuoteista kansainvälisellä laajuudella sivuillaan (Sibelius-Akatemia 2014a). Uusin kirjaston lisensoima tietokanta on BabelScores, joka on tarkoitettu nykymusiikin, viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana sävelletyn, levittämiseen ja promovointiin. Nykysäveltäjät markkinoivat musiikkiaan antamalla ne vapaasti käyttöön verkossa. Onkin viisasta ja nuorille säveltäjille eduksi markkinoida musiikkiaan vapaasti verkossa ja saada vastineeksi musiikin leviämistä ja tunnetuksi tuleamista yleisön ja musiikkielämän piirissä. Tämä tulevaisuuden näkymä on yksi osa sitä todellisuutta, mitä tietä nuotit kulkevat säveltäjältä niitä käyttäville muusikoille ja kapellimestareille. Toisaalta tekijänoikeudet voivat toisaalla, esimerkiksi vanhan musiikin puolella, kiristyä tilanteiden muuttuessa (Poroila, 2014).

Osa tietokannoista on vain oppilaitoksen opiskelijoiden käytössä, osa vapaassa käytössä; osa niistä on ilmaisia, osa maksullisia. Konservatorioiden kirjastot ovat tehneet omat listansa, Oulun Ammattikorkeakoulun kirjasto näistä parhaana esimerkkinä Online Sheet Music Libraryn luojana ja ylläpitäjänä (Online sheet music library. 2014). Valtakunnalliseen Kirjastot.fi sivustoon sisältyvällä Musiikkikirjastot.fi -sivustolla on myös listaus digitaalisista nuoteista. Paljon muutakin musiikkikirjaston asiakasta kiinnostavaa tietoa, kuten opastusta musiikkiedonhakuun ja huolella valittuja musiikki-linkkejä, löytyy tältä sivustolta. Myös joidenkin yleisten kirjastojen musiikkiosastojen, esimerkiksi Tampereen ja Hämeenlin-

nan kaupunginkirjastojen sivuilta löytyy listauksia digitaalisista nuoteista. Suuret määrät julkaistua ja julkaisematonta suomalaista musiikkia löytyy Music Finlandin tietokannasta. Verkosta saattaa lisäarvona nuoteille löytyä myös säveltäjien käsikirjoituksia, facsimileja, jotka antavat muusikolle lisätietoa säveltäjän ajatuksista teoksestaan.

Käyttäjälleen ilmainen, wiki-pohjainen klassista musiikkia sisältävä tietokanta ISMLP/Petrucci library on erittäin paljon ympäri maailmaa käytetty ja tarpeellinen tapa saada käyttöön tekijänoikeusvapaata musiikkia silloin, kun matkat kirjastoon tai nuottikauppaan ovat pitkät tai kun nuottia ei muuten ole saatavilla. Satunnaisiin nuottitarpeisiin sieltä saattaa myös löytyä apua helposti ja kätevästi. Kaikkea tästäkään tietokannasta ei saa, varsinkaan ei laadukkaita, huolella editoituja laitoksia nuoteista tai partituureista. Tämä johtuu siitä, että tällaiset editiot ovat kustantajan tekijänoikeussuojan alaisia. ISMLP/Petrucci libraryn perusti kiinalaislähtöinen, sittemmin kanadalainen nuori säveltäjä, juristiksi opiskeleva ja tietokoneohjelmoinnin hallitseva Harvardin yliopistossa opiskeleva Edward Guo. Hänelle tärkeää oli jakaa nuotteja niitä tarvitseville mahdollisimman laajasti ja kattavasti tekijänoikeuksien puitteissa.

Hänen yhdisti kolme osaamisena aluetta ja loi näin hienon, paljon iloa ja hyötyä monille musiikin harrastajille ja jopa ammattilaisille tuottaneen laajan nuottikirjaston, jossa on tarjolla ainakin sata tuhatta eri musiikkiteosta. Tekijänoikeudet ovat tuottaneet jonkin verran haastetta tässä palvelussa, koska ne vaihtelevat maasta toiseen. ISMLP Music Library noudattaa Kanadan tekijänoikeuslain säädäntöä, mutta on joutunut huomioimaan myös muitten maiden käytäntöjä. Edward Guo ei ole ollut kiinnostunut luomansa palvelun taloudellisista vaikutuksista elämäänsä vaan on tehnyt tätä työtä rakkaudesta musiikkiin saaden siitä henkistä tyydytystä. (Canadian creates digital... 2011.)

4.3 Nuotinosohjelmista ja nuotinosformaateista

Nuottien digitalisoituminen ja digitaalinen jakelu ovat kirjojen vastaavista prosesseista jäljessä tällä hetkellä. Tekijänoikeusasioissa ollaan jäljessä, e-aineiston suojauksessa, esimerkkinä nuottien vesileimat. Erilaisten nuotinosohjelmien suuri määrä erilaisine toimintatapoineen hidastaa asiakkaiden intoa ja mahdollisuutta kiinnostua e-nuoteista, mikä hidastaa nuottien digitalisoitumisen ja digitaalisen jakelun lisääntymistä. Tietokone-musiikin uranuurtajan, säveltäjä Otto Romanowskin mukaan asiaan vaikuttaa paljon nuotinosohjelmien vähäinen älykkyys. Älykkäät nuotinosohjelmat voisivat tuottaa kolmiulotteisia, animoituja nuotteja, jotka ehkä kertoisivat enemmän myös säveltäjän ajatuksista ja tarkoituksesta teoksensa suhteen (Poroila 2011b). Interaktiivisuus lisää soittamisen ja laulamisenkin oppimisen mahdollisuuksia ja kiinnostavuutta.

Formaattimuutos fyysisestä nuotista e-nuottiin sisältää monia osa-alueita kuten suojaus- ja tekijänoikeusasiat, e-aineiston tuottamisen yhtenäistämisen sekä siihen liittyvät tekniset ratkaisut. Tärkeintä on päättää nuotinosohjelmilla tehtävien nuottien yhteisestä standardista ja siitä, onko e-nuottien jakelu pääosin nuotinosohjelmilla tehtyjen vai PDF-pohjaisten skannausten varassa. (Poroila 2014). E-nuotin etuja fyysiseen nuottiin nähden ovat nuottien saatavuus, siirrettävyys, muokattavuus ja nuottien kulkeminen mukana kätevästi omassa tietokoneessa tai tablettitietokoneessa. Mahdollisuuden muokata edelleen e-nuottia tarjoaa vasta nuotinnoksen täydellinen muunnos digitaaliseen formaattiin. (Em 2014.)

4.4 Tekijänoikeutta, sovelluksia ja nuottisivustojen ylläpitäjiä

Tekijänoikeusvapaita nuotteja löytyy jo monista paikoista, jos osaa niitä hakea. Tämä materiaali rajoittuu kuitenkin vanhaan tai tekijän itsensä oman musiikkinsa yleiseen käyttöön vapauttamaan aineistoon. Säveltäjän kuolemasta on pitänyt kulua seitsemänkymmentä vuotta, jonka jälkeen teos vapautuu tekijänoikeuden alaisuudesta. Myös sanoittajan osuus on otettava huomioon ja se ei

aina ole samalla aikataululla vapaa kuin säveltäjän osuus teoksesta. (Poroila 2006, 85 - 90.) Tekijänoikeudet ylipäättään ovat tulevaisuudessa mahdollisesti kiristymässä (Mäkelä 2014). Toisaalta niitä voi olla pakko höllentää, jos nuotit siirtyvät ennakoitua nopeammin verkkoon nuottikauppiaitten ja kustantajien on lähdettävä asiakkaiden ehdoilla nuottimarkkinoille mukaan.

Verkkonuotteihin liittyy vielä enemmän ongelma- ja haastekohtia kuin verkko-äänitteisiin. Musiikki äänenä eli eritaajuiset värähtelyt kulkevat mitä kätevimmin bitteinä verkossa äänen lähteestä asiakkaan korviin. Äänitteinä löytyy myös verkosta laillisesti saatavana ainoastaan tekijänoikeusvapaata materiaalia. Kirjastot voivat tarjota asiakkailleen myös lisensseillä kirjaston käyttöön hankittua musiikkia kuten Naxos-tietokannat. Ne sisältävät tällä hetkellä klassista, maailmanmusiikkia, jazzia ja myös videoita. Uusimpana tulokkaana Naxokselta on jo joissakin kirjastoissa käytössä Naxos-Sheet-Music -tietokanta.

Uusia sovelluksia kuten Googlen Play Music ja sen uusin palvelu Music Key syntyy varmasti tulevina vuosina monia. Sekä äänitteiden että nuottien puolella syntyy uusia palveluja, joitakin poistuu käytöstä. Tuotteita myös kehitetään asiakasystävällisemmiksi ja teknisesti paremmin toimiviksi. Jonkinlainen nuottien Spotify muuttaisi kirjastojen nuottikokoelmien käyttöä paljonkin, mutta sellaista ei ole tällä hetkellä näkyvissä johtuen muun muassa siitä, että e-nuottien standardit ovat vielä avoinna (Poroila 2014).

Tärkeitä asioita, joista edelleen pitäisi puhua kansallisella ja myös kansainvälisellä tasolla ovat e-nuotti-sivujen monenlaiset ylläpitäjät. Näiden nuottisivustojen monet käyttäjät, myös musiikin ammattilaiset, tarvitsevat enemmän tietoa sivujen ylläpitäjistä, jotta tekijänoikeudet, sivujen toiminnallisuus sekä sisältö ja laatu olisivat paremmin arvioitavissa. Nuottisivustoja hallinnoivat ja ylläpitävät useimmiten kirjastot, ammattimaiset organisaatiot tai yhdistykset tai yksityiset henkilöt. Nykyinen mahdollisuus jakaa e-aineistoja myös vertaisverkoissa eli sosiaalisessa mediassa osaltaan hämmentää e-nuottien käyttäjiä ja etsijöitä. Paremmat taustatiedot erityyppisistä e-nuottisivustoista ja niiden tarjonnasta

auttaisi käyttäjiä paremmin löytämään etsimäänsä ja arvioimaan hakutuloksia. Myös realistisempi kokonaiskuva verkon e-nuottitarjonnasta on tällöin mahdollinen niitä tarvitseville. (Dubnjakovic 2009, 3-5.) Metadatan määrän ja hyvän laadun on tutkimuksessa havaittu vaikuttavan paljon siihen, miten asiakkaat löytävät vaikeasti löydettävää relevanttia ja heille oikeaa tietoa erilaisten ja -ikäisten verkkonuottien sisältämisestä teoksista tai niiden osista. (Dougan 2004, 4-5.)

4.5 Kalliit kaupalliset e-nuotit vaativat HD-näytöt

Muusikot tarvitsevat ja ansaitsevat muusikkoystävällisen, helposti silmillä luettavan nuottikuvan, joka pitää sisällään muun muassa harkitut sivunkäännöt, kriittiset kommentaarit, alkuperäiset kaaritukset ja sormitukset, oikea sävellaji, sopiva nuotinnos ja niin edelleen. Heikki Poroila tähdentää asiantuntijahaastattelun vastauksessaan sitä tärkeää näkökohtaa, että nuotteja ei voi lukea liian pieniltä näytöiltä. Tarvitaan ainakin A4-kokoinen, hyvälaatuinen näyttö. Tällaiset näytöt voivat olla muodostaa oman teknisen erityisalueensa, jonka hinta on korkea. Pystyvätkö oppilaitokset ja orkesterit satsaamaan tarpeeksi tällaisiin näyttöihin, on tärkeä kysymys. Eri oppilaitosten ja koulujen olisi tällöin tarpeen tehdä yhteistyötä laitehankinnoissa ja muissa investoinneissa, mikä myös voi olla haastavaa erilaisten tarpeiden ja resurssien yhteensovittamista. (Poroila 2014.)

Tiina Tolonen, Oulun Ammattikorkeakoulun kirjaston johtava informaattikko, kertoi asiantuntijahaastattelun vastauksessaan, että monet pelkäävät turhaan e-nuottien teknisen puolen haasteita. E-nuotit eivät ole uhka vaan mahdollisuus käyttäjilleen. Kirjaston henkilökunnalla on tärkeä rooli asiakkaiden opastamisessa e-nuottien teknisissä tai muissa ongelmissa. Myös niiden käyttöä kohtaan ilmenevissä asenteissa voi olla korjaamista ja asiakkaan tietojen päivittämistä tähän päivään. Oppilaitosympäristössä on suuri apu siitä, että esimerkiksi kaikille laulunopiskelijoille löytyy nuotti etsityistä Schubertin yksinlauluista ja että e-nuottina sitä voidaan transponoida haluttuun sävelkorkeuteen vain yhdellä laaamisella nuottisivustolta. Kaikille ei riittäisi painettuja, fyysisiä nuotteja. (Tolo-

nen 2014.) Kaupalliset e-nuotit ovat oppilaitoksille liian kalliita tällä hetkellä. Toisaalta tablettitietokoneitten hinnat ovat laskeneet ja tämä kehitys jatkunee myös tulevaisuudessa. Tolonen kertoi myös, että hän on vuosina 2013 ja 2014 IAML:n konferenssissa nähnyt esityksen belgialaisten muusikkojen kehittämistä palvelusta, jossa tähdätään siihen että koko orkesteri soittaa iPadeilta eikä paperinuotteja enää käytetä. Sitä on myös testattu siellä, mutta sen leviämistä maailmalle Tolosella ollut asiantuntijahaastattelun hetkellä tarkempaa tietoa. (Tolonen 2014.)

Oma oletukseni on, että fyysiset nuotit ovat tarpeellisia kirjaston kokoelmissa vielä useita kymmeniä vuosia; mitään takarajaa tuskin kukaan pystyy asettamaan. Aina löytyy musiikin harrastajia, jotka eivät pysty tai halua siirtyä soittamaan digitaaliseen ympäristöön. Kaikkea nuottimateriaalia ei myöskään voi saada verkkoon.

5 TEKIJÄNOIKEUSKYSYMYKSIÄ

Kirjastojen asema tiedonvälittäjänä yhteiskunnassa on muuttunut aineistojen digitalisoitumisen ja etenkin aineistojen digitaalisen jakelun myötä. Kansainväliset tekijänoikeussopimukset rajoittavat kirjastojen toimintaa verkkoaineiston osalta. Kun kirjasto välittää teoksia verkossa yleisölle kyseessä on oikeudellinen sopimus, koska oikeudenhaltijalla on yksinoikeus välittämiseen. Verkkoteosten välittäminen ei ole EU:n direktiivin mukaan lainausdirektiivissä tarkoitettua toimintaa. Teoskappaleiden lainaaminen yleisölle koskee vain fyysisiä teoskappaleita. (Poroila 2006, 188.) Näin on myös Suomen tekijäoikeuslain mukaan.

Sillä tai niillä, jotka sijoittavat verkkoon käytettäväksi tai levitettäväksi suojattua aineistoa, on päävastuu aineiston käytöstä siellä. Loppukäyttäjän vastuu liittyy verkkoaineiston kopiointiin. (Poroila 2002, 54.) Musiikkia voi kopioida itselleen yksityiseen käyttöön internetistä, muttei esittää julkisesti (Tekijänoikeuslaki 404/1961). On syytä kyseenalaistaa tiedostojen ”lainaamien” verkossa, jos ne

voitaisiin suoraan antaa asiakkaan omistukseen. Jos tekijänoikeus sallii verkon kautta "lainaamisen", toimintaan ei tarvita kirjastoa tai sen lainausperinteitä. (Poroila 2006, 189.)

On tekijänoikeudellisesti kiellettyä linkittää toisen tekemään aineistoon, jos sen sisältämä aineisto on samalle sivustolle kopioitu tai ei käy ilmi asiayhteydestä, että ollaan siirtymässä eri tekijän sivustoon. Myöskään julkistamatonta aineistoa ei ole lupa julkistaa ilman, että siihen on oikeudenhaltijan lupa. (Poroila 2006, 118.) Kirjaston käyttäessä määrärahoja verkkolainaamisen tyyppisiin palveluihin sen tulee ymmärtää, että kyse on käyttöoikeuksien ostamisesta, ei teoskappaleiden ostamisesta (Poroila 2006, 191).

6 TUTKIMUSONGELMA JA -MENETELMÄT

Käytän opinnäytetyössäni laadullista tutkimusotetta. Tutkimusmenetelminä käytän sekä kvantitatiivista (määrällistä) että kvalitatiivista (laadullista) menetelmää, eli triangulaatiota, tutkimuksen kattavuuden ja tulosten lisäämiseksi (Kananen 2012, 178 - 180). Tulkitseen tutkimustuloksia induktiivisen päättelyn avulla. Selvittän kuvailevan ja vertailevan tutkimusmenetelmän avulla, miten yleisen kirjaston musiikkiosaston asiakkaat Sellon ja Tapiolan kirjastoissa Espoossa hankkivat tarvitsemansa nuotit ja millä perusteilla. Lisäksi kysyn heidän mielipidettään kirjastosta ja verkosta heidän nuottitarpeittensa täyttäjinä sekä kehittämisideoita kirjaston nuottipalveluun. Nämä menetelmät sopivat ammattikorkeakouluissa tehtäviin kehittämistutkimuksiin, jossa selvitetään ja etsitään parempia ratkaisuja ja toimintatapoja käytännön ongelmiin. (Kananen 2012, 41.)

Kuvailevassa tutkimuksessa vastataan erityisesti kysymyksiin mitä, millainen ja miten tutkittavan ilmiön yleisyydestä ja laadusta. Tärkeää kuvailussa on havaintojen tarkkuus, laatu, luotettavuus ja yleistettävyyys. Kartoitus on yksi lähestymistapa kuvailevassa tutkimuksessa. Kuvailen ja kartoitan Sellon ja Tapiolan

musiikkiosastojen nuottitilannetta. Kuvaileva tutkimus voi olla sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen tutkimus. (Hirsjärvi ym. 2009, 139.)

Vertaan näitä tuloksia soveltuvissa osissa vastaavaan tutkimukseen, joka on tehty Metson kirjaston musiikkiosastolla Tampereella vuonna 2006. Näitä kolme musiikkiosastoa voi hyvin verrata keskenään laadullisessa tutkimuksessa. Toimintaympäristö on sama, kokoluokka täsmää riittävästi ja kaikkien näiden musiikkiosastojen asiakkailta on samanlaisia tarpeita ja mielenkiinnon kohteita. Aikaväli on sopivan pitkä ja myös sopivan lyhyt siihen, että siinä ajassa näkyvät muutokset kunnolla; toisaalta ei ole tapahtunut liian paljon muutoksia. Muutosvauhti on nopeampi musiikkiosastojen äänitepuolella populaarimusiikin tyyli-suuntien syntyessä, muuttuessa ja poistuessa markkinoilta. Nuotit ovat kestävä, perinteinen aineistolaji, jonka tarvitsijat ovat vakaita käyttötottumuksissaan. Verkko ei vielä tähän mennessä ole muuttanut merkittävästi yleisten kirjastojen musiikkiosastojen nuottien käyttöä.

Nuottien tarjonta verkossa tuo lisäarvoa kirjaston fyysisille kokoelmille, nämä eri foorumit täydentävät toisiaan. Mitä nuotteja ja miten yleiset kirjastot voivat nyt ja tulevaisuudessa asiakkailleen tarjota? Mistä löytyvät ne parhaat verkko-osoitteet? Minkälainen nuottien tarjonta ja saatavuus verkossa on mahdollista, ja millä perusteilla? Pohdintaosuudessa esittelen tutkimustuloksieni pohjalta kehittämisideoita kirjastojen musiikkiosastojen nuottipolitiikkaan sekä jatkotutkimuskohteita tälle tutkimukselle.

7 ASIAKASKYSELY SELLON JA TAPIOLAN KIRJASTOSSA

7.1 Asiakaskyselyn toteuttaminen

Valitsin asiakaskyselyn (ks. Liite 1) täyttäjiksi kaksikymmentä eri-ikäistä, eri sukupuoliä edustavaa ja eri musiikin genreihin kuuluvien nuottien etsijöitä, tutkijoita ja lainaajia Sellon ja Tapiolan kirjastoissa. Valitsin tarkasti asiakaskyselyni kohderyhmän, mikä on tärkeää laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Kysely on teemakysely ja edustaa laadullista tutkimusta. Lomakkeessa on neljä taustakysymystä, muut kysymykset ovat avoimia. Se on puolistrukturoitu kysely/haastattelulomake. Hyllytin ja järjestin nuotteja nuottiosastolla ja tämän ohessa jaoin siellä lomakkeita asiakkaille. Olin kyselyä täyttävien asiakkaiden käytettävissä. Jotkut kysyivätkin minulta tarkennuskysymyksiä lomaketta täyttäessään.

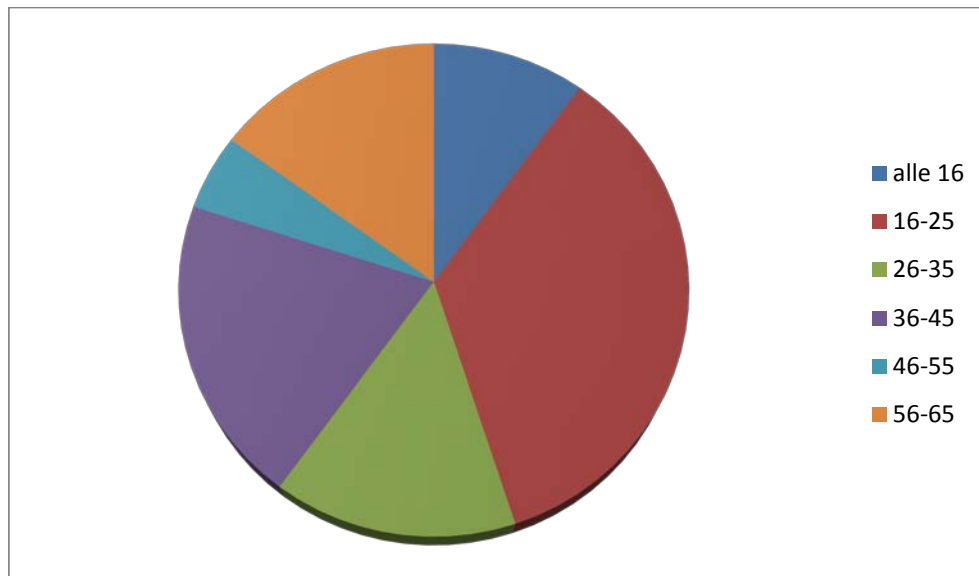
Tapiolan kirjastossa, joka on pitkäaikainen kotikirjastoni ja jonka asiakaskunnan musiikin opiskelijoineen ja ammattilaisineen tunnen hyvin, jaoin lomakkeita nuottihyllyjen välissä ja myös kulttuurikeskuksen ruokala-kahvilassa Mezzossa. Siellä käyvät muun muassa Tapiola Sinfoniettan muusikot, Espoon musiikkiopiston opettajat, tulevien konserttien teoksien säveltäjät, kuoronjohtajat tai kapellimestarit lounaalla ja kahvilla. Se oli paras tapa saada haastatteluja myös musiikin ammattilaisilta.

Sellon kirjastossa runsaan viikon aikana musiikkiosastolla hyllyjen välissä päivystäessäni sain haastatteluuni vastaukset vain muutamalta musiikin ammattilaiselta. Musiikin opiskelijoita ja muiden ryhmien edustajia vieraili osastolla tuona aikana enemmän. Työvuoroni eivät osuneet vilkkaimpiin kirjastonkäytön aikoihin. Musiikkiopisto Juvenalian, joka sijaitsee Sellon kirjaston vieressä, opettajia enkä opiskelijoita en tunne monia, koska olen työskennellyt Sellon kirjastossa vaihdossa vasta pari viikkoa. Saatuani kaksikymmentä lomaketta kerätyk-

si tutkin niiden sisällön ja analysoin niitä kolmesta eri näkökulmasta: nuottien hankintapaikat, niiden tärkeysjärjestys ja syyt tärkeysjärjestykseen sekä sen, minkälaisia nuotteja etsittiin. Tulokset on analysoitu induktiivisen sisällönanalyysin avulla.

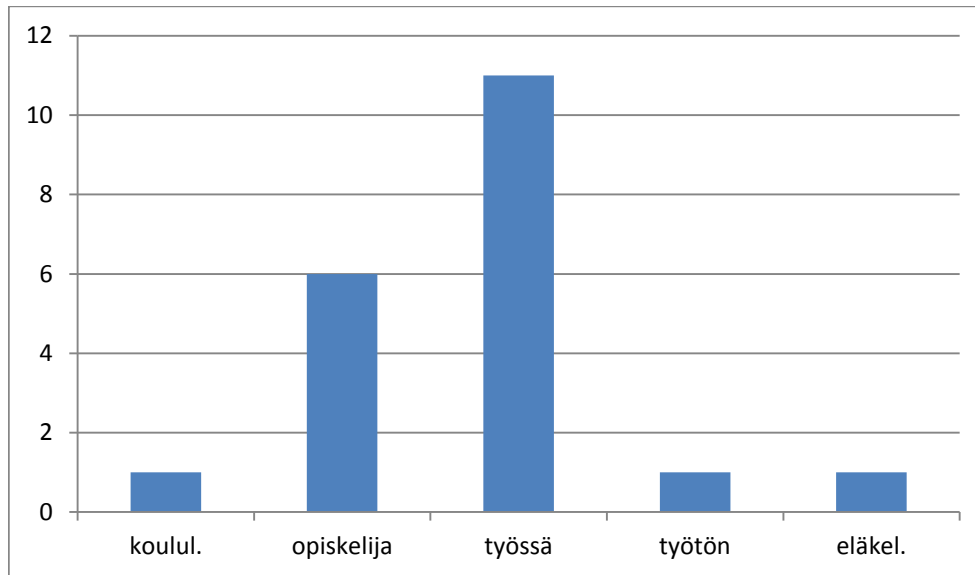
7.2 Asiakaskyselyn tuloksia

Vastauksia kyselyyni hankin kaksikymmentä kappaletta. Ikäryhmiltään vastaajat jakautuivat alle 16-vuotiaista 65-vuotiaisiin.

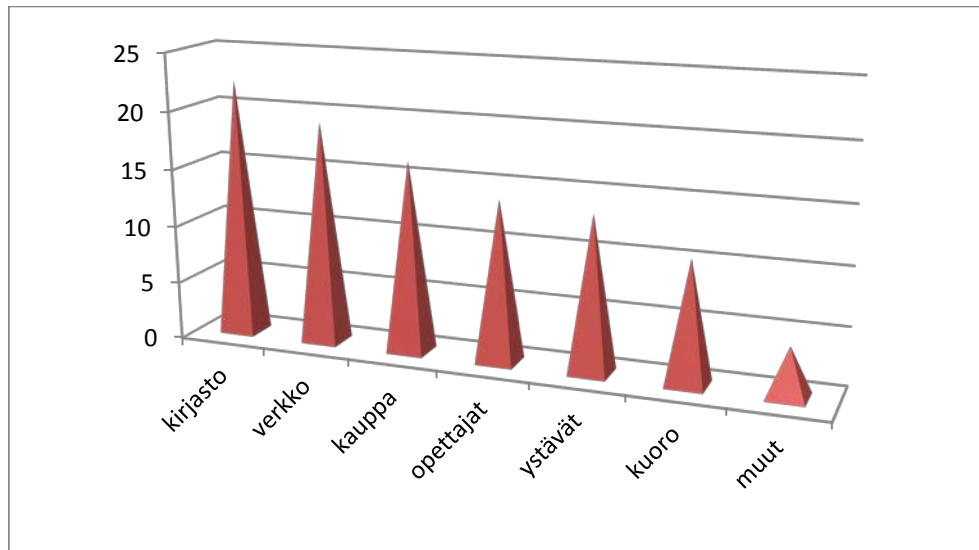
Kuvio 5. Ikäryhmä

Alle 16 vuoden ikäisiä oli kaksi, 16 - 25 vuoden ikäisiä seitsemän, 26-35 vuoden ikäisiä kolme, 36-45 vuoden ikäisiä neljä, 46-55 vuoden ikäisiä yksi ja 56-65 vuoden ikäisiä kolme. Naisia vastaajista oli seitsemän ja miehiä kolmetoista.

Kuvio 6. Sosiaalinen asema

Sosiaalisen aseman mukaisesti jaoteltuna koululaisia oli yksi, opiskelijoita kuusi, työssä käyviä yksitoista, työttömiä yksi ja eläkeläisiä yksi. Kysymys asiakkaitten suhteesta musiikkiin ja nuotteihin tuotti seuraavan tuloksen: musiikinharrastajia oli selvästi eniten eli kolmetoista, ammattimuusikoita viisi ja musiikin opiskelijoita kaksi.

Kuvio 7. Nuottien hankintakanavat

Nuottien hankintakanavat asiakaskyselyssäni jakaantuivat seuraavasti: Kirjastosta hankki nuottinsa 22 %, verkosta 19 %, kaupasta 17 %, opettajilta 14 %, ystäviltä 13 %, kuorolta, yhtyeeltä tai orkesterilta 11 % ja muualta 4 % vastaajista.

Asiakkailta kysyttiin, mitkä seikat vaikuttivat kunkin asiakkaan nuottien hankintakanavien järjestykseen. Painettuun nuottikirjaan luotettiin enemmän kuin verkossa julkaistuun. Koettiin, että verkosta nuotin saa nopeasti, mutta toisaalta tarjonta oli suppeampaa. *Verkossa käytän IMSLP-kirjastoa. Jos tarvitsen tietyn edition, hankin kirjastosta, jossa luotettavat ja monipuoliset editiot, tai ostan.* Kirjastosta ja kaupasta hankitaan pianonuohteja sekä muiden soittimien että laulujen soolonuohteja. Koetaan, että kirjasto on helpoin tapa etenkin laulu ja elokuvanuohteja etsittäessä. *Pelimusiikkinuohteja etsittäessä on turvauduttava nettiin.* Kaupoissa suuret valikoimat nuotteja, mutta hinnat ovat liian korkeita monien kyselyyn vastaajien mielestä. Partituureja löydetään hyvin kirjastoista. *Ensisijaisesti etsin kirjastoista länsimaisen taidemusiikin nuotteja.* Opettajat löysivät helposti kullekin oppilaalleen sopivan ohjelmiston ja nuotit niihin nopeasti. Opettajilta myös kuullaan, mitä nuotteja tarvitsee ostaa. Kirjastosta saa apua

tiedonhakuun ja nuottikuva on selkeämpi kuin netissä. Helmet -haulla löydetään hyvin yksittäisten kappaleiden nuotteja.

Kysyttiin myös, kumpi on parempi nuottien hankintakanava, verkko vai kirjasto. Kumpaa käytetään enemmän, kumpi kätevämpi, entä huonot ja hyvät puolet. Kirjastossa koettiin hyvinä puolina, että apua löytyy ja nuottien saatavuus on helppoa. Kirjasto on ilmainen ja siellä lainan voi uusia. Kirjastossa sovitukset ovat laadukkaampia. *Kirjastossa on se hyvä puoli, että saa lainatuksi alkuperäisen nuotin.* Huonoja puolia kirjastossa olivat ne, että nuottia ei ole saatavilla, kirjastossa vaikeampi tehdä *täsmähakua*, kirjasto ei ole aina auki ja sinne pitää kulkea.

Verkon hyviä puolia ovat, että se on aina saatavilla, tarjonta on laajempaa. Verkon tarjonta on joidenkin asiakkaiden mielestä ylivoimainen etenkin nykymusiikissa. Verkon huonoina puolina nähtiin, että nuotit saattavat olla sekavia, nuottikuva on toisinaan epäselvä ja verkkonuottien tarjontaa rajoittavat osittain tekijänoikeudet. *Yksinkertaiset, vain melodian ja soinnut sisältävät nuotit löytää yleensä verkosta, monimutkaisemmat kirjastosta ja kirjastossa sovitukset ovat laadukkaampia.*

Vastaajista 35 % koki tekijänoikeuksiin liittyvät asiat verkossa hankaliksi, 65 % vastaajista ei pitänyt niitä hankalina.

Kuvio 8. Millaisia nuotteja?

Kysyessäni millaisia nuotteja tällä kirjastokäynnillä tulit etsimään, sain seuraavanlaisia vastauksia: 15 % vastaajista etsi tietyn säveltäjän musiikkia, 25 % etsi tiettyä musiikkiteosta, soiton- ja laulunopasta etsi kymmenen %, nuottia jollekin soittimelle etsi 25 %, jonkin musiikkilajin nuottia etsi kymmenen %, laulukirjaa etsi 15 % ja jotain muuta etsi viisi % vastaajista.

Lopuksi kysyttiin asiakkailta kehittämissuhteita. Mihin kirjaston kannattaisi kiinnittää huomiota nuottipalveluissaan: niiden valinnassa, hankinnassa sekä muissa seikoissa, jotta asiakkaat saisivat parasta mahdollista palvelua. Toivottiin kattavaa tarjontaa eri musiikkityyleistä ja hyvää esillepanoa, että nuotteja olisi helppo selailla. *Hankittava laadukkaita editioita musiikin lajista riippumatta.* Helmet -verkkokirjaston tiedonhakupalvelut voisivat olla intuitiivisempia, oli useamman asiakkaan toiveena. Tähän suuntaan verkon tiedonhaku onkin menossa; toivon mukaan myös kirjaston osalta.

Kamarimusiikki- ja orkesterikirjallisuuden tarjonta saisi olla kirjastossa kattavampi, muun muassa barokkioopperoiden partituureja toivottiin hankittavaksi

kirjastoon. Myös uutuuslevyjen saaminen kirjastosta olisi hienoa usean vastaajan mielestä. *CD-levyn sisältävät nuotit eli soitonoppaat ovat oppimisen kannalta mainioita. Sitä odotetaan myös, että kirjastoon hankittaisiin e-nuotteja ja e-partituureja samaan tapaan kuin e-kirjoja.* Haluttiin uusia editioita ja täydennystä vanhojen ja kuluneiden tilalle; sekä nuotteja kaikenikäisille ja eritasoisille soittajille.

7.3 Asiakaskyselyn tuloksien analysointia ja vertailua

Kyselyn mukaan kirjasto on vielä tärkein ja ensimmäinen nuottien ja partituurien hankintapaikka 22 prosentille kyselyyn vastanneille. Lähelle tätä tulosta, 19 prosenttiin ylsi verkko nuottien hankintapaikkana. Tiettyjä nuotteja, kuten soolo- tai keikkanuotteja, varsinkin musiikin opiskelijat ja ammattilaiset ostavat itselleen. Fyysisistä nuottikaupoista hankittiin 17 % nuoteista, vaikka niiden hinnat ovat korkeat. Musiikin opiskelijan tai muusikon on tarpeellista ja tärkeää kerätä itselleen jonkinlainen perusnuottikokoelma, joka on nopeasti otettavissa käyttöön yllättävän työ- tai harrastuskeikan takia.

Opettajat 14 % ja ystävät 13 % olivat seuraavaksi tärkeimmät ryhmät kyselyyn vastanneiden asiakkaiden nuottihankinnan lähteinä. Yleisten kirjastojen musiikkiosastot ja musiikin erikoiskirjastot palvelevat perinteisesti yksityistä asiakasta paremmin kuin musiikkiyhteisöjä kuten kuoroja, orkestereita tai yhtyeitä. Nämä hankkivatkin nuottinsa yhteisönsä nuotistonhoitajan avulla. Tämä hankintakanava osuus oli 11 %. Laajan kuoro- tai orkesteripartituurin hankkiminen suurelle esiintyjäjoukolle on kallis sijoitus musiikkiyhteisölle, mutta se kannattaa tehdä pitemmällä tähtäimellä ajateltuna. Vuokrattavien nuottien jo lyhyet vuokra-ajat tulevat musiikkiyhteisölle vielä paljon kalliimmaksi.

Vertaan työssäni asiakaskyselyä soveltuvin osin vastaavaan Hakunin Tampe-reella Metson kirjaston musiikkiosastolla vuonna 2006 toteuttamaan kyselyyn. Tulokset kahdessa eri kyselyssä ovat samansuuntaiset. Omassa tutkimuksessani painottuu tarkempi tutkimus verkon osuudesta nuottien hankkimiseen. Mik-

si hankintapaikkojen järjestys on tietynlainen ja vielä tarkennetaan asetelmaa ”kirjasto vai verkko” hankintakanavana. Hakunin tutkimuksessa verkon osuutta kysyttiin siten, että kuinka paljon asiakkaat käyttävät internettiä nuottien löytämiseen. Tässä kohtaa näkyy verkkonuottien käytön lisääntyminen näiden kahden eri tutkimuksen ja niiden tekemisen ajankohtien välillä. Internetin käyttötapaa ei ollut Hakunin tutkimuksessa määritelty tarkemmin, joten tämä osuus tutkimuksesta ei ole täysin vertailukelpoinen tähän tutkimukseen. Internettiä käytettiin paljon myös Hakunin tutkimuksen mukaan, 31- 57 % eri yhteyksissä.

Kyselyyn osallistuneiden ikä ja sosiaalinen asema vastasivat melko hyvin toisiinsa. Musiikillinen status määritteli myös hankintakanavaa: Musiikin opiskelijoille opettajat ja opiskelutoverit olivat tärkeitä nuottien hankinnan kannalta. Hakunin tutkimuksessa nuottien hankintapaikkojen järjestys oli seuraava: Kirjasto sisältäen Tampereen kaupunginkirjaston, lähikirjastot ja muut musiikkikirjastot 99 %, kaverit, kollegat kuusikymmentä %, nuottikaupat 51 %, internet eri ”rooleissa” 31 %. Kummassakin tutkimuksessa useimmat nuottien tarvitsijoista käyttivät monia eri kanavien nuottien löytämiseen ja hankkimiseen. Hankintapaikkojen tärkeysjärjestys noudattaa nuottien hankintapaikkoja, poikkeuksena tästä järjestyksestä ”internet ja muut kirjastot” ovat hieman nuottikauppoja tärkeämpiä.

Minkälaisia nuotteja haettiin, osoittaa selkeästi että musiikkikirjaston asiakkailla on melko pysyviä ja toistuvia nuottitarpeita. Lainattujen ja kysytyjen nuottien kirjosta löytyy perinteitä ja pysyviä arvoja, ajan hermolla pysymistä unohtamatta. Kummassakin tutkimuksessa järjestys oli tämä: eniten etsittiin tietyn musiikkiteoksen nuotteja, seuraavina tulivat nuotteja tietylle soittimelle, tietyn säveltäjän tai esittäjän nuotit, laulun- tai soitonoppaat, tietyn musiikinlajin tai tyylin nuotit, laulukirjat, jotakin muuta. Erona eri tutkimuksissa ilmeni se, että laulun- ja soitonoppaat olivat ottaneet laulukirjojen paikan aikaisempaan tutkimukseen verrattuna. Nämä tulokset osoittavat, miten tärkeää on kokoelmateosten teoskohtainen luettelointi edelleen.

Hakunin tutkimuksessa kiiteltiin kirjaston nuottikokoelmaa, toivottiin suomalaisia pop- ja rocknuotteja ja erityisesti toivottiin tietokantaan merkittäväksi laulujen kohdalle myös sen sävellaji. Tähän toiveeseen törmää musiikkikirjastotyössä hyvin usein. Tärkein musiikkikirjastojen asiakasryhmä tulisi olla musiikin harrastajat. Näin useimmiten onkin ja se näkyy näissä kahdessa tutkimuksessa.

8 ASIANTUNTIJAHAASTATTELUT

8.1 Asiantuntijahaastattelujen toteuttaminen

Asiantuntijahaastattelut ovat teemahaastatteluja, joissa kaikki kysymykset ovat avoimia kysymyksiä (ks. Liite 2). Nuotit verkossa tällä hetkellä ja aiheen tulevaisuuden kehitys on haasteellinen tutkittava asia opinnäytetyössä. Tiedonhaut eri lähteistä eivät tuottaneet paljonkaan muuta materiaalia kuin verkkolähteitä sekä joitakin melko uusien aikakausjulkaisujen artikkeleita. Aihe on ajankohtainen, siitä keskustellaan ja sitä tutkitaan meillä Suomessa ja muualla maailmalla. Kiinnostus aiheeseen lisääntyy digitaalisen aineiston käytön yleistyessä. Digitaaliset nuotit kirjastokäytössä, etenkin yleisissä kirjastoissa, ovat uusi ja kiinnostava ilmiö, jota kannattaa selvittää ja tuoda levittää aiheita yleiseen tietoisuuteen. Nuotteja tarvitsevat musiikin harrastajat, opiskelijat ja ammattilaiset - myös kirjastojen asiakkaat - käyttävät verkkoa jo nyt melko paljon nuotteja etsiessään ja hankkiessaan. Musiikkikirjastojen kannattaisi ottaa Nuotit verkosta - palvelu mukaan monipuoliseen palvelutarjontaansa. Kirjastoammattilaisten ja nuotteja tai parituureja tarvitsevien asiakkaiden polut kohtaisivat tässä kohtaa antoisalla ja edistyksellisellä tavalla.

Maailma on muuttunut niistä ajoista kun kiertäviä nuottikauppiaita kulki kirjastoissa ja musiikkiopistoissa. Digitaaliset nuotit ovat kuitenkin nykyään vielä melko pienen piirin mielenkiinnon kohteena, kuten nuotit ylipäättään kirjastossa. Se ei tarkoita sitä, etteivätkö nuotit ja niiden saatavuus tulevaisuudessa ole tärke-

ää. Musiikki on suurelle osalle ihmisistä tärkeä ja luovuttamaton osa elämää. Suomalaisen musiikin korkea laatu ja hyvä maine sekä muusikkojen kuten sopraano Karita Mattilan, kapellimestari Esa-Pekka Salosen tai HIM:in artisti Ville Valon osaamisen korkea taso ovat tärkeimpiä ja edustavimpia Suomen vientituotteita maailmalla.

Tein yhden ryhmä-asiantuntijahaastattelun sekä lähetin sähköpostihaastattelun (ks. Liite 2) kahdeksalle opinnäytetyöni aiheen asiantuntijalle. Kysymykset ja aiheet kummassakin haastattelutavassa olivat samat. Ryhmähaastattelussa olivat saman pöydän äärellä kanssani kolme arvostettua nuottialan asiantuntijaa, jotka edustivat nuotteja niiden kustantamisnäkökulmasta sekä kustantamis- ja tiedottamisnäkökulmasta. Nuottikustantamo, jossa vierailin, on Suomen johtavia nuottikustantamoja ja edustaa alan suurimpia katalogeja (kustantajia). Reilun tunnin mittaisessa haastattelutuokiossa sain kysymyksiini laaja-alaisia ja asiantuntevia vastauksia. Keskustelu oli vilkasta ja rönsyilevää. Minun kysymysteni lisäksi poikettiin moniin alan mielenkiintoisiin ilmiöihin ja tulevaisuuden näkyihin käsiteltävän aiheen eri näkökulmista.

Sähköpostitse lähettämäni asiantuntijahaastattelut, joissa kaikissa esitin samat kahdeksan kysymystä sekä annoin mahdollisuuden vapaalle sanalle, lähetin sähköpostitse kahdeksalle eri asiantuntijalle. Aikapulan ja resurssipulan takia oli mahdotonta mennä tapaamaan heitä kaikkia, eivät edes ryhmähaastattelut sopeutuneet kalenteriin ja niitä oli vaikea saada järjestymään. Näitä haastatteluja on näin paljon, koska musiikki taidemuotona on niin monitahoinen. Vaaditaan useita eri asiantuntijoita ja toimijoita, ennen kuin kuulija pääsee nauttimaan konserttielämyksestä katsomossa tai kunnes uusi levy on levykaupassa tai verkossa saatavilla. Oli tärkeää saada useamman eri henkilön näkökulma samasta toimijaryhmästä muun muassa useammalta eri nuottien kustantajalta, useammasta eri konservatoriosta, muutamalta yleisen kirjaston nuotti-gurulta sekä parilta orkesterin nuotistonhoitajalta. Toimin näin siksi, että haastattelujen antama kuva olisi tällöin monipuolisempi ja totuudenmukaisempi. Muutama tavoittelemani

asiantuntija ei vastannut. Sain paljon erilaisia näkökulmia ja valaistusta tutki-
maani ilmiöön sekä siihen läheisesti liittyviin muihin seikkoihin.

8.2 Asiantuntijahaastattelujen tuloksia

Ryhmähaastattelun tärkein viesti tähän aineiston digitalisoitumisen ja digitaali-
sen jakelun murrosvaiheeseen oli se, että graafisesti ja kokonsakin puolesta
hyvin vaativa nuottikirjoitus ei lähitulevaisuudessa helposti siirry suoraan mobiili-
laitteilta, kuten esimerkiksi iPadilta, soitettaviksi. Toiseksi muusikoilta vaaditaan
halua ja kykyä perehtyä uusimpaan tekniikkaan, jotka voi olla heille epäkiinnos-
tavaa ja liian työlästä. Monet Suomen suurimpien orkesterin soittajat ovat digitu-
risteja tietotekniikkaosaamisensa suhteen ja eivät välttämättä halua ponnistella
teknisten laitteiden kanssa vaan soittaa musiikkia. Musiikin ammattilaisille ovat
tärkeitä laadukkaat ja muusikkoystävälliset editiot, joita ei ole saatavissa il-
maiseksi verkosta.

Paljon tulevaisuuden näkymiä ratkaisee se, miten iPadit ja muut sähköiset nuot-
titelineet tulevat kehittymään ja miten ne otetaan vastaan musiikin opiskelijoiden
ja ammattilaisten keskuudessa. Diginatiivien kansalaisten määrä tulee lisään-
tymään myös orkestereissa tulevaisuudessa. Tämä kehitys voi määrätä nuotti-
formaatin laatua jo melko läheisessä tulevaisuudessa.

Tärkeimmät tulokset ja näkökulmat sähköpostihaastatteluissa olivat eri asian-
tuntijaryhmien tahoilta osittain samansuuntaisia, osittain ne erosivat toisistaan.
Nämä näkemyserot johtunevat eri toimijoiden erilaisista lähtökohdista ja rooleis-
ta nuottien ja niiden käyttäjien maailmassa. Musiikkikirjastojen ja musiikki-
oppilaitosten edustajat olivat melkoisen vahvasti e-nuottien lisääntyvän käytön
kannalla. Nuottikauppiat ja -kustantajat tähdensivät sitä, että e-nuotti ei voi
tulla eikä tule lähitulevaisuudessa korvaamaan fyysisiä nuotteja merkittävässä
määrin varsinkaan musiikin ammattilaisten ja opiskelijoiden parissa. Opetus- ja -
opiskelutarkoituksiin (e-learning = verkko-oppiminen) iPad on varsin hyvä apu-
väline näiden toimijoiden mielestä. E-nuotit ovat osittain nuottikaupoissa ja kus-

tantamoissa ainakin vielä sivuosassa. Kaikkea kysyttyä ja tarvittavaa materiaalia ei ole saatavana digitaalisessa muodossa. Yksi haastattelemanuottikus-tantaja oli sitä mieltä, että ainakin nykyiset tablettitietokoneet ovat hankalia, riit-tämättömiä ja jopa ikäviä alustoja nuoteille, joista harjoitella ja esittää musiikkia. Selventääkseen kantaansa hän kysyi, lukisiko hän lapselleen iltasadun kannet-tavalta tietokoneelta tai iPadiltä.

Nuotti tai partituuri on aivan omanlaisensa dokumentti graafisine ja muine ulottu-vuuksineen verrattuna esimerkiksi kirjaan. Niin kuin kuvakirja on lastenkirjojen joukossa. Musiikkikirjaston edustajat olivat päinvastaista mieltä: Ammattilaiset ja musiikin opiskelijat varmaankin siirtyvät harjoittelemaan ja soittamaan säh-köiseen ympäristöön, vuosien kuluessa yhä useammat. He myös ostavat e-nuotteja verkosta, ostopaikkana muun muassa MusicNotes.com tai Mu-sicRoom.com. Harrastajista eivät kaikki koskaan halua tai voi tehdä näin.

Helsingin konservatoriossa Ruoholahden toimipisteessä e-nuotit ovat jo opiske-lijoiden käytössä fyysistä nuottikokoelmaa täydentävänä mahdollisuutena. Hei-dän toimipisteessään Helsingin Ruoholahdessa opiskelijat etsivät nuotteja useista eri tietokannoista kuten e-Concerthousen Digitaalinen nuottikirjasto Ou-lussa (nuotinosohjelmana Sibelius Scorch), Alexcander Street -kustantamon Music Online -paketin Classical Scores -tietokannat (koululla lisenssi tietokan-toihin), Naxos Sheet Library, IMSLP Petrucci Music Library, myös Youtube. Harjoitteluun on koulun tiloissa käytettävissä Orchestra Musican's CD-ROM Library. Opiskelijat ovat myös hämmästelleet sitä, että IMSLP-kirjastosta ei löy-tynytkään heidän etsimäänsä nuottia tai partituuria. Kaupalliset e-nuotit ovat liian kalliita oppilaitosympäristöön. Tärkeää musiikin opiskelijoille ovat laaduk-kaat, usein urtext-editiot, joita ei ole saatavana verkosta. (Koskela, M. 2014.)

Asiantuntijahaastateltavat olivat kaikki sitä mieltä, että e-nuottien tulevaisuus riippuu tekijänoikeuksista, asiakkaiden halusta ja motivaatiosta siirtyä harjoitte-lemaan ja konsertoimaan e-ympäristössä sekä e-nuottien teknisestä kehitykses-tä. Vaikuttavia tekijöitä on useita: e-nuottien ja partituurien saatavuus, hintataso

ja muut käyttöehdot. Taidemusiikin puolella on jo paljon tekijänoikeusvapaita nuotteja saatavana verkosta. Populaarimusiikin tekijänoikeudet ovat pääosin edelleen voimassa ja näiden saaminen riippuu paljon kustantajien halukkuudesta vaihtaa paperista näyttöihin. Toistaiseksi kustantajat ovat olleet melko haluttomia tähän, mutta tilanne voi muuttua. (Poroila 2014.)

Nuotteja käyttävät erilaiset ryhmät vaikuttavat valinnoillaan myös kaupallisiin toimijoihin, kirjastojen nuottipolitiikkaan ja mahdollisesti jopa tekijänoikeusasioihin. Asiantuntijahaastatteluissa mielipiteet tekijänoikeuksien vaikutuksista nuottien tarjontaan ja saatavuuteen jakautuivat. Toisaalta lakeja on noudatettava ja kansainvälisellä tasolla näyttää siltä että tekijänoikeudet ovat kiristymään päin. Toisaalta jos nuottien tarvitsijat eivät osta kalliita tekijänoikeuksien alaisia nuotteja, on niiden tekijöiden, kustantajien ja myyjien mietittävä toimintansa tulevaisuutta. Nykyään esimerkiksi nuorien säveltäjien keskuudessa jotkut ovat luopuneet tekijänoikeuksistaan edistääkseen musiikkinsa leviämistä digitaalisen jakelun avulla. (Mäkelä 2014.)

Nuotinosohjelmat eivät ole vielä tarpeeksi älykkäitä tuottaakseen tarpeeksi lisäarvoa fyysiseen nuottiin nähden. Eri nuotinosohjelmat eri ominaisuusineen toimivat eri tavoilla, mikä varmasti hidastaa e-nuottien käyttöönottoa. Myös se on hidaste, jos käytössä on vain PDF- pohjaista materiaalia. Tällöin nuottikuvaa ei kokonaisuudessaan voi muokata; esimerkiksi tietokoneelle ladatun nuotin sävellajia ei voi transponoida toiseen sävellajin. Tekniikka puolella on kaksi suurta kysymystä, jotka täytyisi ratkaista: erilaisilla nuotinosohjelmilla tehtyjen nuottien standardointi ja se, onko e-nuottien jakelu pääosin nuotinosohjelmilla tehtyjen vai PDF-pohjaisten skannausten varassa. Jälkimmäinen ratkaisu on halvempi ja vaatii vähemmän työtä. Tällä saralla tapahtuu nyt niin paljon, että paineet siinä saavat aikaan ratkaisuja ja muutoksia asioihin viimeistään 2020-luvulla. (Poroila 2014.)

Kaikki henkilöt, joita haastattelin asiantuntijoina, eivät eri syistä halunneet henkilö- tai yritystietojaan julkisuuteen.

9 POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Asiakaskyselyn tulokset antoivat selkeän vastauksen tutkimusongelmaan, johon työssäni haettiin vastausta: kirjastojen fyysiset nuottikokoelmat ovat vielä tärkeitä hyvin monille erilaisille kirjaston käyttäjille monista eri syistä. Nuotteja on kätevä selata hyllyistä, vertailla eri sovituksia ja versioita. Ne ovat ilmaisia asiakkaille. Lisäksi oikean teoksen ja version etsimiseen voi saada asiantuntevan henkilökunnan apua. Myös tekijänoikeuksien alaiset nuotit ovat saatavissa kirjastosta eikä niiden etsimiseen, tulostamiseen tai käyttämiseen tarvitse teknisiä eikä muitakaan erityisiä apuvälineitä.

Asiakkaan ei tarvitse käyttää aikaa verkon suuren ja tasoltaan vaihtelevan tarjonnan tutkimiseen eikä turhautua sen mahdollisesti toimimattomiin tai puolinaisesti toimiviin palveluihin. Monet kirjaston asiakkaat erilaisissa tilanteissa ovat löytäneet myös verkon nuottipalvelut. Verkko on vain hiukan, 3 prosenttia, jäljessä kirjastoa nuottien hankintapaikkana asiakaskyselyni mukaan. Myös etsityin kohde musiikkikirjastoissa oli pysynyt samana: se on tietty musiikkiteos kummassakin tutkimuksessa. Tämä on tutkimuksen ajankohdan tilanne. Tilanne on varmaankin toisenlainen esimerkiksi viiden vuoden kuluttua.

Nuottikauppa tarjoaa osin samoja etuja nuotteja etsiville ja hankkiville asiakkaille kuin kirjasto: se on helppo ja nopea tapa hankkia tarvittava nuotti laajoista ja syvistä kokoelmista. Tilauksen teko nuotista muualta kotimaasta tai ulkomailta on myös helppoa ja toimitusaika useimmiten lyhyt. Asiantunteva palvelu auttaa löytämään oikean tai oikeat nuotit suuresta valikoimasta. Kirjastosta ja nuottikaupasta voi saada käyttöönsä laadukkaat, urtext-editiot, joita musiikin opiskelijat, ammattimuusikot, kapellimestarit ja kuoronjohtajat tarvitsevat. Musiikin harrastajat, opiskelijat ja ammattilaiset tarvitsevat yhä myös fyysisiä nuotteja. Kaikki amatöörit tai orkesterin riveissä soittavat eivät vielä soita tableteilta, vaikka sitä mahdollisuutta mietitään ja tutkitaankin jo ammattilaisten keskuudessa.

Fyysisien nuottien tarve on ja pysyy, vaikka niiden määrät pitemmällä tähtäimellä vähenevät. 20 - 40 vuotta niille on vielä käyttöä, eikä takarajaa pysty edes asettamaan.

Toisaalta verkossa voi helposti ja kätevästi tutustua erilaisiin nuotteihin ja partituureihin sekä niiden erilaisiin laitoksiin ja versioihin tarvitsematta lainata tai ostaa niitä. Nuottien etsijöillä ja tarvitsijoilla on hyvin monenlaisia tarpeita ja eri sukupolvilla on erilaiset lähtökohdat valita fyysinen nuotti tai e-nuotti. Digitaalista tulevaisuutta on hyvin vaikea ennustaa, joten sekin on mahdollista, että tulevaisuudessa kaikki kanttorit soittavat virret iPadilta ja orkesterit isolta karaokenäytöltä, jossa kapellimestarin puikko näkyy myös ja tulkitsee musiikkia. Yleisönkin kenties seuraa sinfoniaa tai oopperaa partituurista, kuten laulajien vuorosanoja jo nyt seurataan, isolta screeniltä musiikkia kuunnellessaan.

Asiantuntijahaastattelut kertoivat saman asian kuin musiikkikirjaston asiakkaat kyselyssäni. Tarvittavaa tekniikkaa ei vielä ole tyydyttävästi olemassa, jotta monella tavalla graafisesti haastava nuotti tai partituuri taipuisi musiikin opiskelijan ja orkesterimuusikon nuottitelineeksi jollekin mobiililaitteelle. Nuottien hakujärjestelmät netistä, muun muassa Naxos-Sheet Libraryssä, ovat tällä hetkellä niin huonoja epätarkka, että oikean hakutuloksen sijasta järjestelmä saattaa tarjota viisikymmentä väärää tulosta yhden etsityn nuotin sijaan.

Muusikoilla pitäisi olla halu ja motivaatio ottaa haltuun ainakin alkuvaiheessa mahdollisesti hankala tekniikka mukaan soittamiseen. Miten viulisti näppäilee monimutkaisen tablettitietokoneen näppäimistöä esiin esitettävän teoksen seuraavan sivun, kun hänen kummatkin kätensä ovat jo vahvasti varattuina? Tärkeä ja arvokas pointti on myös se, että fyysisissä orkesterinuoteissa on kirjattuna niistä soitettavien kappaleiden tulkinta- ja esityshistoria. On mielenkiintoista jälkipolvienkin nähdä, miten Leif Segerstam halusi soitettavan Brahmsin ensimmäisen sinfonian kolmannen osan jousitukset; tai miten Paavo Berglund näki ja tulkitsti Sibeliuksen sinfonioiden kehityskaaren ensimmäisestä seitsemänteen sinfoniaan. Sellaiset kokoelmat kuin Suuri toivelaulukirja 1- 40 tai Os-

kar Merikannon Kauneimmat yksinlaulut 1 - 3 -kokoelmat eivät tule milloinkaan korvatuiksi verkkonuottitarjonnalla.

Nuottien ja parituurien tulevaisuuden formaatteja pohtivilla on varmasti mielessään tekijänoikeuslaki ja monet musiikkielämän realiteetit, jotka hidastavat kaiken tarvittavan ja haluttavan nuottiaineiston digitoimista. Tärkeimpiä kysymyksiä varmaankin ovat nämä: Ketkä tätä työtä tekevät ja kuka maksaa siitä heille palkkaa? Tämän teknisen toimenpiteen jälkeen vasta alkaa kirjaston työ nuotin tieksi asiakkaan nuottitelineelle. Varmasti vielä joitakin kymmeniä vuosia fyysiset nuotit ja useat kirjastojen musiikkipalvelut ovat tarpeellisia ja kysytyjä verkon e-nuottitarjonnan rinnalla. Fyysiset nuotit ja e-nuotit tulevat elämään pitkään rinnakkain asiakkaiden nuottitarpeiden tyydyttäjinä. (Poroila 2012.)

Nuottien digitalisoitumisen ja digitaalisen jakelun aikatauluun vaikuttaa myös tietenkin raha ja liike-elämän pelisäännöt. Nuotti on kuitenkin aina vain väline, joka välittää säveltäjän aivoituksia ja musiikkia eteenpäin. Musiikki ja sen suuri merkitys ihmiselle eivät häviä, vaikka asiakkaat eivät enää tarvitsisi musiikkikirjastoja musiikin opiskelun tueksi tai elämysten hankkimiseen. Tällaista tulevaisuutta on kyllä vaikea kuvitella. (Poroila 2014.)

Tutkimukseni aihe oli haastava ja samalla erittäin mielenkiintoinen. Painettua lähdemateriaalia löytyi vain vähän ja sitä täydentämään tulivat tutkimukseeni monet, ansiokkaat asiantuntijahaastatteluni vastaukset. Musiikki taiteenlajina on monitahoinen ja koskettaa monia erialisia toimijoita. Halusin tämän takia asiantuntijavastauksia monilta eri nuotteihin liittyviltä tahoilta kuten nuottien kustantajat, nuottikaupat, musiikkikirjastot, musiikkioppilaitokset ja niin edelleen. Se on ollut tärkeää laajemman näkökulman saamiseksi tutkittaviin kysymyksiin. Se on myös lisännyt tutkimuksen luotettavuutta, validiteettia ja reliabiliteettia, sekä tutkimustulosten luotettavuutta. Olen tyytyväinen asiakaskyselyyni valitsemini vastaajiin, heidän vastauksiinsa ja niiden luotettavuuteen. Työyhteisö on suhtautunut opinnäytteen tekooni myönteisen uteliaasti ja odottaa sen tuloksia ja kehittämisehdotuksia omaan nuottipolitiikkaansa.

Olen oppinut tutkimusta tehdessäni paljon: tutkimuksen tekemisestä ja sen haasteista, musiikkikirjastotyöstä lisää, nuoteista yhä enemmän ja nuottien verkkomaailmasta paljon. Tutkimani aihe on kovin vaikeasti hahmottuva ja muutosalta alue. Tietoa ja käytännön sovelluksia verkkonuoteista löytää parhaiten niitä itse netistä tutkimalla ja erilaisia nuottisivustoja kokeilemalla. Tämä on työstä ja siksi on ollut hyvä ottaa vastaan kaikki tieto ja vertaistuki, mitä aiheesta on jo olemassa. Tutkimuskohteeni tietyt faktat muuttuvat niin nopeasti, että ajantasaisin tieto niihin löytyy alalla toimivilta ja sitä työkseen tutkivilta tai hyödyntäviltä tahoilta. Asiantuntijahaastattelut osuivat juuri tähän tarpeeseen.

9.1 Kehittämisideoita kirjastojen nuottipalveluun

Asiakaskyselyni nuottiosastojen asiakkaille sekä tekemäni asiantuntijahaastattelut antoivat monia hyviä ja toteuttamiskelpoisia kehittämisideoita nuottipalvelun parantamiseksi ja terävöittämiseksi kohdekirjastojeni nuottiosastoilla. Nämä ideat ja vinkit toimivat varmasti myös muissa kirjastoissa, ainakin niitä soveltaen ja varioiden tarpeen mukaan. Positiivisena lähtökohtana musiikkikirjastoissa on tilanne, että kun Suomessa musiikkikulttuuri voi hyvin ja elää vahvana, tarvitsevat kulttuurin kuluttajat musiikkikirjastoja yhtä paljon kuin ennenkin. Musiikkikirjastojen konsepti on ajan tasalla, mutta eivät kaikkien käsitykset siitä.

Musiikkikirjastoissa keskitytään asiakkaan tarpeisiin ja uudistuvien palvelujen tutuksi tekemisen asiakkaille. Tähän soveltuu hyvin verkko. Nuotit verkosta - palvelu on hyvä esimerkki uusista kirjaston palveluista. Sosiaalisen median hyödyntäminen monissa musiikkikirjastoissa on korkealla tasolla tänä päivänä. Musiikkikirjastot.fi:n päätoimittaja Tuomas Pelttari Turun kaupunginkirjaston musiikkiosastolta suosittelee some-kolmikkoa Facebook, Instagram ja Twitter. ”Yhdellä hyvin avatulla Instagram-kuvalla saadaan haltuun kolme kanavaa”, hän selventää. Musiikkikirjastojen vahvuutena on uusille toimintatavoille avoimet, ammattilaiset, joiden käsissä musiikkikirjastot voivat kukoistaa, kunhan resursseja löytyy riittävästi. (Pelttari 2015, 9.)

Asiakaskyselyistä kävi ilmi, että neuvontatyö musiikkiosastoilla on edelleen tärkeää ja että sen puuttuminen huonontaa asiakkaan saamaa kirjastopalvelua merkittävästi. Siinä on meille kirjaston työntekijöille haasteen paikka. Asiantuntijuudelle on edelleen tarvetta kirjastotyössä asiakkaan aineisto- ja tiedonhaku-tarpeiden täyttymisen näkökulmasta. Tällä hetkellä ainakin Suomen kirjastoissa on meneillään aineistojen poistotalkoot, jossa tehdään tilaa asiakkaiden vapaalle oleskelulle ja monenlaiselle toiminnalle kirjastossa. Uusi konsepti kirjaston paja on suosittu ja se kiinnostaa monia kirjastoja. 3D-tulostus, vinyylileikkurit, digitointimahdollisuudet, tietotekniikkaopastukset vetävät vaihtelevasti ihmisiä kirjaston tiloihin. Työpajat, erilaiset tapahtumat, kunnan eri toimijoiden toimiminen yhdessä ovat kirjaston tätä päivää ja tulevaisuutta.

Musiikkikirjastoissa tarvittaisiin nyt ja tulevaisuudessa tavallisten musiikin harrastajien opastamista nuotinlukuun, tiedonhakuun, e-aineistoihin ja iPad:llä musiikin tekemiseen. Erilaiset työpajat kuten iPad-musiikkipaja, nuottikahvila nuotteihin tutustumiseen ja musiikin kuuntelupiirit, jossa myös nuotit ja/tai partituurit olisivat mukana kuuntelukokemuksessa, ovat konkreettisia ehdotuksia musiikkikirjaston toiminnan, sisältäen vahvasti nuottiformaatin mukanaolon, kehittämiseen. Eripituiset ja -sisältöiset koulutukset, musiikkivalmennus, aineistojen vinkkaaminen kirjastossa ja/tai verkossa ovat myös asiakaslähtöistä kirjastotyötä.

Heikki Poroilan esittämät tulevaisuuden visiot musiikkikirjastojen työntekijät digitoimassa omia, tekijänoikeusvapaita kokoelmiaan tai jotkut heistä profiloituneina älykkäiden nuotinosohjelmien sisällöntuottajiksi ovat mahdollisia ja kiinnostavia toimenkuvan laajentumiseen tulevaisuudessa. Tärkeä palvelu tulee varmasti myös olemaan e-nuottien tulostusmahdollisuus ja asiakkaiden opastaminen siihen. Poroila toivoo markkinoille vapaata tai erittäin edullista ohjelmistoa, joka ottaisi vastaan eri muodoissa digitoitua nuottikuvaa ja antaisi käyttäjälle joustavan mahdollisuuden tuottaa lähtömateriaalista palveluista erilaisiin tarpeisiin. Tämä olisi yksittäisille musiikin kuluttajille hieno asia, myös musiikkikirjastoissa siitä olisi paljon hyötyä ja iloa. (Poroila 2014.)

Verkko on jo melko vahvasti käytössä monilla kirjastojen asiakkailta nuottien hankintapaikkana. Kirjaston olisi pysyttävä asiakkaitten tahdissa tälläkin saralla. Musiikkikirjastoväen olisi mietittävä valtakunnallisesti, mitä e-nuottipalveluja kirjastoissa tulisi tarjota. Muutkin tärkeimmät verkkonuottiosoitteet olisi hyvä hallita ja osata opastaa asiakasta eteenpäin verkkonuottien saralla. Musiikkikirjastotyötä tekevien on tärkeää innostua ja kiinnostua tutkimaan verkon nuottitarjontaa. Tämä pitäisi olla valtakunnallinen hanke, jota pohdittaisiin yhdessä monita-hoista asiaa ja samalla saataisiin paljon kokoon monenlaista ammattitaitoa ja erilaisia näkemyksiä yhteisen asian hoitamiseen.

Haasteita nyt ja tulevaisuudessa e-nuottien kanssa varmasti riittää. Hyvä olisi olla aina pari askelta edellä alan kehitystä. Parasta olisi, jos kirjastossa osaisimme ottaa verkosta kaiken hyvän ja hyödyn irti lisäarvona omalle kokoelmallemme. Näiden kahden hankintapaikan yhdistelmä on todella hyvä ja antoisa foorumi löytää niitä oikeita parhaita mahdollisia nuotteja ja partituureja. Taito ja vaisto löytää verkosta nuotteja kehittyvät vain verkkoa tutkimalla sekä sitä paljon tutkineiden osaamista ja löytöjä, vertaistukea, hyödyntäen.

Fyysinen kokoelma on tärkeä vielä monille erilaisille käyttäjäryhmille pitkään. Musiikin valtakunnallinen varastointi olisi saatava kunnolla hoidetuksi mahdollisimman pian. Onneksi asia on esillä ja vireillä. Muuten saatetaan menettää arvokkaita, ainutlaatuisia nuotteja ja partituureja, joita enää ei ole saatavana missään.

9.2 Jatkotutkimusaihe-ehdotuksia

Samanlaisen/samantyyppisen tutkimuksen voisi tehdä noin kolmen tai viiden vuoden päästä ja selvittää senhetkinen tilanne sekä verrata sitä tähän tutkimukseen. Siinä näkyisi kehityksen laatu, suunta ja nopeus. Silloin kannattaa myös tutkia sitä, mitkä verkkonuottipalvelut ovat käytössä yleisissä kirjastoissa sekä etenkin niiden musiikkiosastoilla; ja miten hyvin ne palvelevat asiakkaita. Tällä

hetkellä tähän kysymykseen ei vielä olisi tullut paljoakaan vastauksia. Kiinnostavaa on, milloin, miten ja mitkä verkkonuottipalvelut ovat käytetyimpiä, miten ne palvelevat kolmenlaisia asiakkaita eli musiikin harrastajia, ammattilaisia ja satunnaisia käyttäjiä. Mikä on kirjaston osuus ja rooli tässä palvelussa. Miten verkkomaailma kehittyy, tuleeko suuria YouTuben kaltaisia innovaatioita esim. nuottien Spotify, jotka mullistavat digitaalista jakelua laajasti ulottuen myös kirjastoalalle. Tekijänoikeuslaki vaikuttaa myös kokonaistilanteeseen tuolloin.

Tulevaisuus näyttää, lähtevätkö nuottikaupat ja -kustantajat mukaan uusiin tilanteisiin joillakin maksuttomilla palveluilla pitääkseen asiakkaistaan tiukemmin kiinni. Kirjastot potevat tällä hetkellä jonkinlaista kriisiä siitä, mikä on niiden perustehtävä, mitä kaikkea uutta kirjaston pitäisi tehdä ja mikä voisi olla riittävästi. Ympäröivän yhteiskunnan ja ihmisten toimintatapojen muuttuminen kirjaston pitää ottaa huomioon kunnallisena veronmaksajien palvelijana. Kulttuuriperinnön vaalimisesta on vaarallista päästää irti, koska sitä ei kukaan muu meidän yhteiskunnassamme tee sillä tarkkuudella ja syvyydellä kuin kirjasto tekee. Se on kirjaston yhteiskunnallinen tehtävä, sen syy olla olemassa. Yhteisöllisyys ja asiakkaitten osallistaminen kirjaston toimintaan tulee varmasti lisääntymään tulevaisuudessa.

Millainen on musiikintekijöitten, esittäjien, tarjoajien, musiikillisen kulttuuriperinnön vaalijoitten ja varastojien maailma vuonna 2020? Musiikkikirjastotyö on varmaankin kaikkea tätä ja vielä jotain uutta. Mielenkiintoinen tutkimuskohde tämän tutkimuksen jatkoksi olisi se, miten verkkonuotit yleistyvät musiikkikirjastoissa. Mitä verkko-osoitteita käytetään; mikä on haastavaa, mikä palkitsevaa. Fyysisten nuottikokoelmien laatu ja koko tuolloin myös mietityttää. Se, millainen on musiikin kenttä ja tila Suomessa, vaikuttaa musiikkikirjastojen elämään. Sen digitaaliset ja sosiaaliset ympäristöt ja erilaiset sidosryhmät sekä näiden keskinäinen vuorovaikutus luovat kirjastojen toimintaympäristön. Millä vauhdilla etenee alan tekninen kehitys ja mihin suuntaan se vie. Näitä asioita on musiikkikirjastojen työntekijöitten hyvä pohtia ja seurata. Millaista on musiikkikirjastotyö vuonna 2020 ja millainen sen toimiva, vetovoimainen konsepti?

LÄHTEET

Baer, Titta. 2006. Musiikkikirjastojen tulevaisuus: rikkaan musiikillisen maailmankuvan puolesta. Kirjastolehti 99 (2), 20-21.

Canadian creates online sheet music library 2011. CBCnews Apr 24, 2011. Viitattu 7.10.2014.

<http://www.cbc.ca/news/arts/canadian-creates-online-sheet-music-library-1.1054142>

Dougan, Kirstin. 2004. Online sheet music projects and metadata from a public service perspective: 4-5. Viitattu 13.10.2014.

http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J116v09n0_01#.VEi8bPmsUnc

Dubnjakovic, Ana. 2008. Navigating digital sheet music on the web: challenges and opportunities: 3-4. Viitattu 9.10.2014

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10588160902894972?src=recsys#.VEi8msUnc>

Eloranta, K. 2009. Yleisten kirjastojen musiikkitoiminnan vaiheita. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ.

Eloranta, K. 2008. Musiikki Suomen yleisissä kirjastoissa. Teoksessa H. Poroila (toim.) Hiljaisuudesta nousi musiikki. Helsinki: Suomen musiikkikirjastoyhdistys.

Hakuni, P. 2006. Tampereen pääkirjaston musiikkiosaston kysely nuottien lainaajille 2006. Intervalli (3),8-13.Viitattu18.9.2014.

www2.kirjastot.fi/File/dbd83b98-3583-487d.../Intervalli_3_2006.pdf

Hakuni 2009. PIKI-kirjastojen poisto- ja varastointiohje. Viitattu 24.10.2014

http://www.kaapeli.fi/~musakir/interval/Intervalli%201%202009.pdfpalvelut2.tampere.fi/blogit/pikiextra/files/2009/09/PIKI_yleisohje.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kananen, Jorma. 2012. Kehitystutkimus opinnäytetyönä - kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Kirjastolaki 4.12.1998/904.

Koivu, Ira 2015. Takinkääntäjä. Kirjastolehti 1/2015, 3-4. Viitattu 8.5.2014

<http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/497/takinkaantaja/>

Koskela, M. 29.10.2014. Informaatikko. Helsingin konservatorion kirjasto. Asiantuntija-haastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Koskenkorva, Jenni. 2010. "Viidakkorummut pärisee!" Yleinen kirjasto ja muut musiikin harrastajien tiedonlähteet. Tampere, Tampereen yliopiston Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 24.11.2014.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81607/gradu04320.pdf?...1>

Musiikkikirjastotoiminnan käsikirja, 1986. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Mäkelä, K. 23.10.2014. Osastonjohtaja. Jyväskylän kaupunginkirjasto, musiikkiosasto. Asiantuntijahaastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Nikula, M. 2000. Mistä löytäisin sen laulun? Tutkimus kirjaston nuottilainaaajista, lainaajien nuottitarpeista sekä lainaajien ja kirjastonhoitajien nuottikokoelmanäkemyksistä. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro gradu tutkielma. Viitattu 23.10.2014.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/.../mnikula.pdf?...1>

Online sheet music library. 2014. Viitattu 18.10.2014 www.e-concerthouse.com/library/

Opetusministeriö 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Helsinki: Opetusministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:20. Viitattu 18.10.2014

[www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/.../Yleisten kirjastojen laatusuositus.html](http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/.../Yleisten_kirjastojen_laatusuositus.html)

Peltari, Juha. 2015. Huhut kuolemasta vahvasti liioiteltuja. Kirjastolehti 1/2015, 8-9. Viitattu 7.5.2014

<http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/529/huhut-kuolemasta-vahvasti-liioiteltuja/>

Poroila, H. 1997. Musiikkikirjastojen palveluperiaatteet 2000-luvulla. Intervalli 10 (3), 18-24.

Poroila, H. 2002. Verkkomateriaalin käyttö kirjastoissa ja tekijänoikeus. Teoksessa A. Haasio & J. Piukkula (toim.) Tietoverkot ja kirjastot. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Poroila, H. 2006. Tekijänoikeus ja kirjastot tietoverkkojen maailmassa. Helsinki: BTJ.

Poroila, H. 2010. Musiikin vaikutus ja arvo keskiöön. Intervalli 23 (2), 21. Viitattu 19.8.2014. http://www.kaapeli.fi/~musakir/interval/Intervalli_2010_2.pdf.

Poroila, H. 2011a. Tulevaisuuden hinta. Viitattu 15.8.2014.

www.kaapeli.fi/~musakir/interval/Intervalli_2011_04.pdf.

Poroila, H. 2011b. Ja nuotit sitten iPadista vai? Viitattu 24.8.2014.

<http://www2.kirjastot.fi/fi-Fi/blogit/heikki-poroila/>

Poroila, H. 2012. Julkisten kokoelmien musiikkisisältöjen digitointi. (2012-05-14). Viitattu 12.08.2014.

<http://www.kirjastot.fi/fi-fi/musiikki/jutut/kirjastot-fi-intervalli-22012/julkisten-kokoelmien-musiikkisaldojen-digitointi>

Poroila, H. 17.11.2014. Informaatikko. Vantaan kaupunginkirjasto. Asiantuntijahaastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Rikkilä, Jarkko. 2015. Musiikki elää ja voi hyvin. Kirjastolehti 1/2015, 4-5. Viitattu 8.5.2014 kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/499/musiikki-elaa-ja-voi-hyvin/

Sibelius akatemia/digitaalisia nuotteja. 2014a. Viitattu 22.10.2014.

<http://lib.siba.fi/fi/home>

Sibelius akatemia/Muhave. 2014b. Viitattu 22.10.2014. <http://lib.siba.fi/fi/home>

Sibelius akatemia/Opi verkosta. 2014c. Viitattu 22.10.2014 <http://lib.siba.fi/home>

Söderblom, Jan. 16.12.2014. Kapellimestari, viulisti. Pori Sinfonietta. Radiohaastattelu ohjelmassa Kultakuume. Ylen ykkönen.

Talja, Sanna.1998. Musiikki, kulttuuri, kirjasto: diskurssien analyysi. Tampere: Tampereen yliopisto.

Tastula, Lea 2012.Musiikin ja musiikkiaineiston ominaisuuksia tiedonhaun näkökulmasta - miten musiikkia kysytään ja miten sitä haetaan. Teoksessa J. Saarti ja P. Tuomi (toim.) Kirjastojärjestelmät vai kirjastot ilman järjestelmää: kirjastojen tietojärjestelmien suunnittelu, hankinta ja käyttöönotto. Helsinki, Avain.

Tekijänoikeuslaki. 8.7.1961/404. Hakupäivä 2.11.2011, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>.

Tolonen, T. 5.10.2014. Informaatikko. Oulun Ammattikorkeakoulun kirjasto. Asiantuntijahaastattelu. Aineisto tekijän hallussa.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki. Talentum.

Wilén, Raine ja Kortelainen, Terttu. 2007. Kirjastokokoelmien ja kehittämisen ja arvioinnin perusteet: teoria, menetelmät ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Tärkeimpiä ilmaisten digitaalisten nuotti-sivustojen ylläpitäjiä internetissä:

[Sibelius-Akatemian kirjasto - Etusivu](#)
lib.siba.fi/ Sisältää myös maksullisia nuotteja

www.e-concerthouse.com/library/ Online sheet music library

IMSLP/Petrucci Music Library: Free Public Domain Sheet ...
imslp.org/

[Musiikkikirjastot.fi – musiikkikirjastojen verkkopalvelut](#)
www.musiikkikirjastot.fi/

[Music Finland](#) musicfinland.com

Helsingin konservatorio - Kirjastopalvelut
www.konservatorio.fi/fi/palvelut/kirjastopalvelut

[Vanamo-kirjastot: Etusivu](#)
<https://vanamo.verkkokirjasto.fi/>

Tampereen kaupunginkirjasto
kirjasto.tampere.fi

[Digital Sheet Music - Musicnotes.com](#) <https://www.musicnotes.com/sheetmusic/>
Sisältää paljon maksullisia nuotteja

Hyvä kirjaston asiakas,

Tämä Sellon ja Tapiolan kirjastossa tehtävä **asiakaskysely** liittyy Rose Sirviön Turun AMK:ssa tekemään tradenomin tutkintoon liittyvään opinnäytetyöhön. Tämän avulla kerään tietoa tutkimukseeni sekä ideoitanne ja toiveitanne kirjaston nuottipalveluiden kehittämiseen. Tutkimus on luottamuksellinen.

1. Ikäryhmä

alle 16   16-25   26-35   36-45   46-55   56-65   yli 65

2. Sukupuoli

nainen   mies

3. Sosiaalinen asema

koululainen opiskelija   työssä   työtön
 eläkeläinen muu

4. Suhteesi musiikkiin ja nuotteihin

musiikin harrastaja   musiikin opiskelija   ammattimuusikko   jokin muu
 olen satunnainen kävijä kirjaston nuottiosastolla

5. Nuottien hankintakanavat tärkeysjärjestyksessä. Käytä numeroita 1 – 7.

___ kirjasto   ___ verkko   ___ kauppa   ___
ystävät
___ opettajat   ___ kuoron, yhtyeen tai orkesterin toimesta   ___ jokin muu

6. Voitko kertoa, **miksi tärkeysjärjestyksesi on tällainen**. Mitkä seikat siihen vaikuttavat ja miksi? Jos se järjestys **vaihtelee erilaisissa nuoteissa ja genreissä**, anna muutama esimerkki. Kerro myös tahosi hankkia nuotteja, jos laitoit jonkin numeron kohtaan "jokin muu".

---

7. **Verkko vai kirjasto?** Kumpi Sinusta on parempi nuottien hankintakanava? Kumpaa käytät enemmän? Kumpi on kätevämpi? Luettele kirjastosta sekä verkosta hyvät ja huonot puolet.

---

8. Koetko tekijänoikeuksiin liittyvät asiat verkossa

hankalina asioina   ei hankalina asioina

9. Millaisia nuotteja tällä kirjastokäynnillä tulit etsimään

tietyn säveltäjän musiikki   tietty musiikkiteos   soiton- tai laulunopas
 nuotti jollekin soittimelle   jonkin musiikkilajin nuotti
 laulukirja   jokin muu tai muita

10. Mihin Sinun mielestäsi kirjaston kannattaisi kiinnittää huomiota nuottipalveluissaan eli niiden valinnassa ja hankinnassa ja muissa asioissa, jotta asiakkaat saisivat parasta mahdollista palvelua?

Suuret kiitokset vastaamisestasi kyselyyni! ☺

Asiantuntijahaastattelu-lomake touko- ja elokuu 2014 **Liite 2**
Aiheesta Nuotit kirjastosta vai verkosta–kirjaston asiakkaan näkökulma

Haastattelu liittyy kirjastovirkailija Rose Sirviön/Tapiolan ja Sellon kirjastot, Espoo/ Turun Ammattikorkeakoulussa suorittamaan tradenomin tutkinnon opinnäytetyöhön.

Pyydän Teitä ystävällisesti vastaamaan kyselyyni 15.6. / 15.10.2014 mennessä. Myös myöhemmin tulevat vastaukset ovat tervetulleita, jos aikataulu on liian tiukka. Vastamiseen ei mene paljoa aikaa. Vastatkaa ainakin niihin kysymyksiin, jotka ovat teille ”sopivia”. Asiantuntijanäkemyksenne ja mielipiteenne ovat minulle hyvin tärkeitä ja arvokkaita ajankohtaisessa ja haasteellisessa opinnäytetyössäni, johon on vaikea löytää sekä teoriaa että käytännön tietoa. Suuret kiitokset jo etukäteen vastauksistanne! ☺

Kysymykset:

1. Miten verkon a) ilmaiset b) maksulliset e-nuotit vaikuttavat tällä hetkellä nuottien kustantajien, nuottikauppojen, musiikin opiskelijoiden, orkesterien ja kirjastojen musiikkiosaston arjessa?
2. Miksi asiakkaat tai kuluttajat valitsevat kirjaston, nuottikaupan tai verkon nuottinsa hankintapaikaksi? Mitä nuottien verkko-osoitteita orkesterit käyttävät sellaisissa hätätapauksissa, kun vuokratut nuotit ovat myöhässä ja konsertti tulossa? Käytättekö muita kuin IMSLP/Petrucci Music Librarya?
3. Miten netin ”parhaista” ilmaisista ja maksullisista palveluista voi tietää: niiden toiminnan laadusta ja laajuudesta? Mitä nuottikauppa tai kirjasto voi tehdä, että asiakkaat tulisivat edelleen hakemaan nuottinsa ja partituurinsa kirjastosta tai nuottikaupasta? Verkon ei tarvitse olla uhka fyysisten nuottien tarjoajille, luulisin. Pitääkö olla kilpailua asiakkaista? Miten päästään tilanteeseen että sekä fyysinen nuotti että verkko palvelevat ”rinnakkain” omalla erityisellä tavallaan asiakkaita?
4. Mitä lisäarvoa voi tarjota digitaalinen nuotti tai partituuri, entä fyysinen nuotti tai partituuri?

5. Mistä syistä kannattaa vielä painaa fyysisiä nuotteja ja myydä niitä kaupassa? Miten ja millä keinoilla fyysinen jakelu pärjää verkkojakelulle nyt ja tulevaisuudessa?

6. Minkälaista nuottia musiikin harrastajat, opiskelijat ja ammattilaiset käyttävät 5, 10, 15 ja 20 vuoden kuluttua? Kuka voisi varmasti tietää, mutta mitä mieltä olette? Mihin suuntaan kehitys kulkee? Häviääkö tarve musiikkikirjastojen palveluille? Mitkä ovat tärkeimmät tekijät siinä kysymyksessä, että käyttääkö musiikin opiskelija tai alan ammattilainen fyysisiä nuotteja vai e-nuotteja tällä hetkellä ja tulevaisuudessa?

7. Miten asiakas selviytyy näissä valintatilanteissa ja haasteissa ja miten hän saisi parhaan mahdollisen palvelun nuottitarpeissaan eri nuottialan toimijoilta? Mitä verkko-osoitteita tullaan käyttämään yleisissä kirjastoissa nuottitarpeissa lähitulevaisuudessa; ja etsitäänkö kirjastosta enemmän tietoa näistä verkko-osoitteista ja tulostusmahdollisuutta kuin fyysisiä nuotteja?

8. Mitkä asiat vaikuttavat nuottien digitalisoitumiseen ja digitaaliseen jakeluun; mitkä edistävät, mitkä estävät? Kuka näistä asioista päättää? Minkälainen ja kuinka suuri rooli **tekijänoikeuksilla** on tässä kehityksessä tai toisenlaisessa kehityksessä/todellisuudessa? Onko mahdollista, että myös uutta klassista musiikkia ja populaarimusiikkia tulee saamaan verkosta nuotteina? Millä vuosikymmenellä tämä voisi olla mahdollista? Milloin eritasoisten musiikkioppilaitosten opiskelijat ja orkesterit soittavat suoraan iPadeiltä?

9. Kerro vielä niistä tärkeistä ja mielenkiintoisista asioista/ilmiöistä aiheeseen liittyen, joita en osannut kysyä.

Lämpimät kiitokset vastaamisesta kyselyyni! 😊 😊